

Володимир Артеменко

ЛАБІРИНТИ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ:

**реєстрація актів громадянського стану та прав
власності на нерухоме майно**

**ІКЦ „Леста”
Київ — 2005**

Видання здійснене за підтримки фонду Чарльза Стюарта Мотта

Погляди, викладені тут, належать авторам цієї роботи і не можуть ні за яких обставин вважатися такими, що виражають офіційну точку зору Фонду Чарльза Стюарта Мотта.

Ця інформація та розробки є вільними для копіювання, перевидання та поширення по всій території України усіма способами, якщо вони здійснюються безоплатно для кінцевого споживача та якщо при таких копіюванні, перевиданні та поширенні є обов'язкове посилання на автора і суб'єкта майнового права на цю інформацію та розробки.

Артеменко Володимир.

A86 ***Лабіринти місцевої влади: реєстрація актів громадянського стану та прав власності на нерухоме майно***/В.Артеменко. — К.: [Ін-т громадян. сусп-ва: ТОВ „ІКЦ Леста“], 2005, – 68 с.

ISBN 966-8312-25-2

Цією брошурою зроблена спроба допомогти простій людині зрозуміти зміст та порядок вирішення ряду життєво важливих питань, які виникають на її життєвому шляху протягом її життєвих "весни, літа, осені та зими".

Брошура стане в нагоді жителям територіальних громад, депутатам місцевих рад, працівникам органів місцевого самоврядування та місцевих інформаційно-консультативних центрів.

ББК 67,9(4УКР)301

© Інститут громадянського суспільства, 2005

© ІКЦ „Легальний статус“, 2005

ЗМІСТ

ВСТУП	4
I. Реєстрація актів громадянського стану.	7
Що таке акти громадянського стану та їх реєстрація?	7
Як відбувається реєстрація шлюбу?	12
Як проводиться реєстрація народження?	18
Як проводиться реєстрація розірвання шлюбу?	25
Як відбувається реєстрація зміни імені?	28
Як проводиться реєстрація смерті?	30
Як відбувається видача документів про реєстрацію актів цивільного стану?	32
Які основні вимоги положень інструкції про порядок реєстрації актів цивільного стану в дипломатичних представництвах та консульських установах України?	34
Що потрібно знати людині у випадку смерті родичів, друзів, знайомих?	35
II. Реєстрація прав власності на нерухоме майно.	45
Які основні норми цього положення?	45
Як подати документи на реєстрацію прав?	47
Яка процедура прийняття рішення реєстратором прав?	49
Що таке реєстр прав та реєстраційна справа?	52
Який порядок надання витягу з Реєстру прав та інформації про зареєстровані права?	54
Які особливості оформлення права власності на об'єкти нерухомого майна?	56
В яких випадках справляється плата за реєстрацію прав власності на нерухоме майно та надання витягів з Реєстру прав?	59
ПЕРЕЛІК правовстановлювальних документів, на підставі яких проводиться реєстрація прав власності на об'єкти нерухомого майна	60
III. Використані джерела	67

ВСТУП

Поштовхом до підготовки цього видання стала потреба описати в максимально доступному систематизованому вигляді основні типові проблемні питання та процедури їх вирішення, з якими рано чи пізно доводиться стикатися протягом життя майже кожній людині – члену типової громади – невеликого українського містечка. **Життєвий шлях людини**, як і всього живого в природі, можна поділити на чотири пори: **весна, літо, осінь, зима**. Поділ цей до певної міри є умовним, але загальна логіка такого підходу є виправданою і зрозумілою. Життя людини починається з її народження, яке з іншого боку є продовженням і наслідком шлюбного життя батьків. Одруження батьків, народження дитини, супроводжується реєстрацією актів громадянського стану. Потім настає дошкільний період життя дітей (дитячий садок, навчання в початковій школі), далі – навчання в середній школі, навчання у вищому навчальному закладі. Потім – одруження. Цей період життя складає основну частину весни.

Період дорослого творчого життя характеризується, насамперед, пошуком шляхів та можливостей самореалізації, вирішенням житлових проблем молодих людей (будівництво будинку, купівля квартири в кредит, приватизація квартири), земельних питань, питань успадкування; правовідносинами з органами місцевого самоврядування, органами виконавчої влади, прокуратурою, міліцією, судами, юридичними особами, працедавцями; вирішенням проблем благоустрою, побутового обслуговування, надання адміністративних, юридичних, культурних та медичних послуг, організації дозвілля тощо; участю в політичному житті країни, громади, території, взаємодією з органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, осередками партій, ініціативними групами.

Цей період життя людини становить основну частину її літньої пори. Починаючи з пенсійного віку, настає осінь і зима життєвого шляху людини. Для цього періоду характерними і типовими проблемами є оформлення пенсії, складання заповітів, поховання людей тощо.

Інститут громадянського суспільства тільки у 2004 році в рамках реалізації ряду проектів підготував та видав брошури, які в простій і доступній формі дають детальні систематизовані відповіді на багато життєво важливих питань, зокрема щодо:

- **взаємодії з органами місцевого самоврядування, організації та функціонування ряду органів державної влади** („Збірник матеріалів для працівників громадських приймалень“, команда проекту „Толо-

ка”; „Знайомтесь: Вища рада юстиції України”, Олександр Нечипоренко; „Знайомтесь: Верховна Рада України”, Роман Ткачук; „Місцеве самоврядування у громаді”, практичний посібник для депутатів місцевих рад та активістів громад (два видання, доповнені), редакція Анатолія Ткачука; „Законодавство для місцевого самоврядування: перспектива змін”, редакція Анатолія Ткачука; „Місцеве самоврядування та третій сектор: законопроекти та аналітика від Громадської Ради 2003 – 2004 рр.”, Громадська рада; „Законопроекти для третього сектора”, Громадська рада; „Збірник матеріалів для Всеукраїнської конференції з питань законодавства для третього сектора”, редакція Анатолія Ткачука; „Зміни законодавства у 2004 році: ризики для неурядових організацій та можливості їх мінімізації”, Анатолій Ткачук; „Реєстрація громадських організацій в органах юстиції: проблеми закону чи проблеми застосування?”, Анатолій Ткачук; „Деякі думки щодо проблем реєстрації громадських організацій або як сприяє Мінюст розвитку громадянського суспільства в Україні”, Анатолій Ткачук;

- **взаємодії влади та громадськості** („Влада і громада: співпраця влади та громадськості у вирішенні місцевих проблем”, Анатолій Ткачук, Володимир Артеменко, Роман Рукомеда;
- **вирішення земельних питань** (шість брошур: 1. Оренда землі. Знайте свої права і вмійте їх захищати. / Автори-упорядники: Артеменко В.П., Врублевський О.С. – К.: Інститут громадянського суспільства: ТОВ „ІКЦ „Леста”, 2005, – 56 с. 2. Приватизація землі. Знайте свої права і вмійте їх захищати. / Автори-упорядники: Артеменко В.П., Врублевський О.С. – К.: Інститут громадянського суспільства: ТОВ „ІКЦ „Леста”, 2005, – 56 с. 3. Все про земельний сервітут. Знайте свої права і вмійте їх захищати. / Автори-упорядники: Артеменко В.П., Врублевський О.С. – К.: Інститут громадянського суспільства: ТОВ „ІКЦ „Леста”, 2005, – 24 с. 4. Розгляд і вирішення земельних спорів. Знайте свої права і вмійте їх захищати. / Автори-упорядники: Артеменко В.П., Врублевський О.С. – К.: Інститут громадянського суспільства: ТОВ „ІКЦ „Леста”, 2005, – 28 с. 5. Цивільно-правові угоди щодо землі. Знайте свої права і вмійте їх захищати. / Автори-упорядники: Артеменко В.П., Врублевський О.С. – К.: Інститут громадянського суспільства: ТОВ „ІКЦ „Леста”, 2005, – 34 с. 6. Земельні правовідносини: новели законодавства та їх перспективи. Знайте свої права і вмійте їх захищати. / Автори-упорядники: Артеменко В.П., Врублевський О.С. – К.: Інститут громадянського суспільства: ТОВ „ІКЦ „Леста”, 2005, – 34 с.)

пільства: ТОВ „ІКЦ „Леста“, 2005, – 56 с.; методично – практичні матеріали для тренінгу „Земля і право“, команда проекту „Толока“);

- **оформлення пенсії** (Як оформити пенсію? Знайте свої права і вмійте їх захищати. /Упорядник: С. Шовкошитна – К.: Інститут громадянського суспільства: ТОВ „ІКЦ „Леста“, 2004, – 71 с.).

Крім того, протягом останніх років побачили світ такі видання інституту громадянського суспільства: „судова система України“, „Як захиститися в суді від влади“, „Звернення громадян до суду“, „Права споживачів та їхній захист“, „Населення чи громада, або як впливати на місцеву владу“, „Інвалідність. Як оформити пенсію“, „Права особи при затриманні, арешті, обшуку“, „Кримінальне переслідування. Досудова стадія“, „Все про заробітну плату“, „Прийняття та звільнення з роботи“ тощо. Ці видання допомогли громадянам дізнатися про свої права, навчитися захищати їх, використовуючи юридичні механізми передбачені законодавством.

Проте, коло проблем, які доводиться вирішувати більшості людей в типових громадах, цим не вичерпується. Цією брошурою зроблена спроба дещо змістити акценти та допомогти зрозуміти простій людині зміст та порядок вирішення **ряду інших життєво важливих питань**, які виникають на її життєвому шляху протягом її „весни, літа, осені та зими“ та які до цього часу з об'єктивних причин нами не були висвітлені.

Володимир Артеменко,

експерт-аналітик

Інституту громадянського суспільства.

I. РЕЄСТРАЦІЯ АКТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СТАНУ.

Що таке акти громадянського стану та їх реєстрація?

*Перший великий блок питань, які доводиться вирішувати людині протягом життєвого шляху, пов'язаний з фактами **народження, смерті, одруження, розірвання шлюбу, встановлення батьківства, переміни прізвища, імені, по батькові** тощо.*

Закон України „Про органи реєстрації актів громадянського стану“ (стаття 1) визначив, що **акти громадянського стану** – це засвідчені державою факти народження, смерті, одруження, розірвання шлюбу, встановлення батьківства, переміни прізвища, імені, по батькові. Вони є юридичними фактами, з якими закон пов'яже виникнення, зміну або припинення відповідних прав та обов'язків. **Акти громадянського стану підлягають обов'язковій реєстрації в органах реєстрації актів громадянського стану.**

Потрібно знати, що **систему органів реєстрації актів громадянського стану складають** (стаття 2):

- відділи реєстрації актів громадянського стану Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських, районних, районних у містах, міських (міст обласного значення) управлінь юстиції;
- виконавчі органи сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад.

Реєстрацію актів громадянського стану громадян України, які проживають за кордоном, проводять консульські установи та дипломатичні представництва України.

Діяльність органів реєстрації актів громадянського стану (стаття 4) ґрунтується на принципах додержання законності, захисту прав і законних інтересів громадян та держави, додержання таємниці реєстрації актів громадянського стану, своєчасного і належного документального оформлення проведеної реєстрації. **Інформація, яка міститься в акті громадянського стану, є конфіденційною, має обмежений доступ і розголошенню не підлягає.**

Завданнями органів реєстрації актів громадянського стану є (стаття 5): забезпечення повної, своєчасної і правильної реєстрації актів громадянського стану; внесення до актових записів необхідних змін, доповнень та виправлень; поновлення втрачених та анулювання повторно складених ак-

тових записів; видача громадянам свідоцтв про реєстрацію; збереження архівного фонду.

Зміст актів громадянського стану, а також відмова в реєстрації актів громадянського стану (стаття 9), в тому числі у переміні прізвища, імені та по батькові, внесенні змін, доповнень, виправлень до записів актів громадянського стану, їх поновленні та анулюванні, можуть бути оскаржені до вищестоящого органу та до суду.

За реєстрацію актів громадянського стану, а також за **видачу громадянам повторних свідоцтв** про реєстрацію актів громадянського стану і свідоцтв (стаття 17) у зв'язку із зміною, доповненням, виправленням і поновленням записів актів громадянського стану справляється державне мито у розмірах, встановлених чинним законодавством. За надання працівниками відділів реєстрації актів громадянського стану **додаткових послуг правового і технічного характеру**, не передбачених цим Законом, справляється окрема плата в розмірах, що встановлюються Головним управлінням юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласними, Київським та Севастопольським міськими управліннями юстиції. Кошти, одержані від надання таких додаткових послуг, спрямовуються до Державного бюджету України.

Відділи реєстрації актів (стаття 18) громадянського стану районних, районних у містах, міських (міст обласного значення) управлінь юстиції проводять **реєстрацію народження, смерті, одруження, розірвання шлюбу, встановлення батьківства, переміни прізвища, імені, по батькові, приймають і розглядають заяви громадян про внесення змін, доповнень, поновлення, а також анулювання записів актів громадянського стану** та у встановленому порядку зберігають актові книги. Виконавчі органи сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад проводять реєстрацію народження, смерті, одруження та встановлення батьківства. Реєстрацію народження, смерті, одруження, розірвання шлюбу, встановлення батьківства, переміни прізвища, імені, по батькові громадян України, **які проживають за кордоном**, проводять консульські установи і дипломатичні представництва України. Зазначені установи та представництва також приймають і розглядають заяви громадян про внесення змін, доповнень, поновлення та анулювання записів актів громадянського стану.

Законом України „Про органи реєстрації актів громадянського стану“ (стаття 19) встановлено порядок **реєстрації** актів громадянського стану, відповідно до якого реєстрація народження, смерті, одруження, розірвання шлюбу, встановлення батьківства, переміни прізвища, імені та по батькові прова-

диться органами реєстрації актів громадянського стану **в книгах спеціального зразка, які є єдиними доказами засвідчених у них фактів**. Порядок реєстрації актів громадянського стану встановлюється цим Законом і Правилами, що затверджуються Міністерством юстиції України. Порядок реєстрації актів громадянського стану дипломатичними представництвами і консульськими установами визначається Консульським статутом та Інструкцією про реєстрацію актів громадянського стану, яка затверджується Міністерством юстиції України за погодженням з Міністерством закордонних справ України. **При реєстрації актів громадянського стану (стаття 20) подається паспорт або паспортний документ заявника, а також документи, які підтверджують факти, що підлягають реєстрації**. Перелік цих документів визначається правилами реєстрації відповідних актів громадянського стану.

Про кожний факт реєстрації акта громадянського стану (стаття 21) органами реєстрації актів громадянського стану видаються відповідні **свідоцтва про народження, смерть, одруження, розірвання шлюбу, встановлення батьківства, переміну прізвища, імені та по батькові** на бланках суврої звітності, виготовлених за єдиними зразками.

Повторне свідоцтво видається (стаття 22) відділами реєстрації актів громадянського стану районних, районних у містах, міських (міст обласного значення), обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції та Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, а також консульськими установами та дипломатичними представництвами України **на підставі запису акта громадянського стану** за заявами громадян, щодо яких складено запис. Повторне свідоцтво про народження може бути видане також батькам, опікуну, піклувальнику, представникові дитячого (навчального) закладу, в якому перебуває дитина, і органу опіки та піклування. Повторне свідоцтво про смерть видається другому з подружжя та близьким родичам померлого на підставі їх заяви.

Важливо знати (стаття 23), що книги реєстрації актів громадянського стану складаються у двох примірниках. Перші примірники книг реєстрації актів громадянського стану, складені на території даного району (міста), а також метричні книги, складені до утворення органів запису актів громадянського стану, зберігаються в архіві відділу реєстрації актів громадянського стану за місцем їх складання. Другі примірники книг реєстрації актів громадянського стану і метричні книги, складені на території області (міста), зберігаються в архівах відділів реєстрації актів громадянського стану Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласних,

Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції. Перші примірники записів актів громадянського стану, складені в консульських установах та дипломатичних представництвах України (стаття 24), передаються на зберігання до відділу реєстрації актів громадянського стану Київського міського управління юстиції, а другі примірники – до відділу реєстрації актів громадянського стану Київського обласного управління юстиції.

Наказом Міністерства юстиції України від 18 листопада 2003 р. за N 1058/8379 **затверджено** нову редакцію **Правил реєстрації актів цивільного стану в Україні** у зв'язку набуттям чинності Цивільним та Сімейним кодексами України. Відповідно до Сімейного кодексу України та Закону України „Про органи реєстрації актів громадянського стану“ **народження, смерть, шлюб, розірвання шлюбу, зміна імені підлягають державній реєстрації в органах реєстрації актів цивільного стану**. Відповідно до **Правил реєстрації актів цивільного стану в Україні Заявник повинен бути ознайомлений з даними, унесеними до актового запису**, який засвідчується печаткою і підписом керівника органу реєстрації актів цивільного стану та посадової особи, яка провела реєстрацію акта цивільного стану. На підставі вчиненого актового запису цивільного стану в повній відповідності до нього видається свідоцтво. На бажання усиновлювача державний орган реєстрації актів цивільного стану на підставі рішення суду видає свідоцтво про усиновлення. **Реєстрація акта цивільного стану проводиться у присутності заявника**. Акти цивільного стану реєструються у державних відділах реєстрації актів цивільного стану районних, районних у містах, міських (міст обласного значення) управлінь юстиції, у виконавчих органах сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад. Інформація, яка міститься в акті цивільного стану, є конфіденційною, має обмежений доступ і розголошенню не підлягає.

Державні відділи реєстрації актів цивільного стану (пункт 1.3. Правил) районних, районних у містах, міських (міст обласного значення) управлінь юстиції проводять реєстрацію народження з одночасним визначенням походження дитини, смерті, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, приймають і розглядають заяви громадян про внесення змін, доповнень, виправлень, поновлення, а також анулювання актових записів цивільного стану та в установленому порядку зберігають актові книги. Виконавчі органи сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад проводять реєстрацію народження з одночасним визначенням походження дитини, а також реєстрацію смерті, шлюбу.

При державній реєстрації актів цивільного стану (пункт 1.4. Правил) подаються **документи, які підтверджують факти**, що підлягають реєстрації

в органах реєстрації актів цивільного стану, а також пред'являються паспорти або паспортні документи, які посвідчують особи заявників. Документи, складені іноземною мовою, подаються для реєстрації актів цивільного стану разом з їх перекладами українською мовою, засвідченими в установленому порядку. Особи, які не досягли 16 років, пред'являють свідоцтво про народження та довідку з місця проживання.

Якщо надалі до актового запису вносяться зміни, доповнення, виправлення або здійснюються інші відмітки (про розірвання шлюбу, усиновлення, зміну прізвища тощо), то на лицьовому боці актового запису зазначається, на підставі чого вони зроблені: актового запису, рішення суду, розпорядження голови районної державної адміністрації або рішення виконавчого комітету міської, районної в місті ради про присвоєння або зміну прізвища або імені неповнолітньої дитини, висновку відділу реєстрації актів цивільного стану або іншого документа, який є підставою для внесення змін. Записи щодо внесених у актовий запис цивільного стану змін, доповнень та виправлень засвідчуються підписом посадової особи та печаткою відділу реєстрації актів цивільного стану.

Відповідно до вимог Цивільного кодексу України строк визначається роками, місяцями, тижнями, днями або годинами. Перебіг строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок. При обчисленні вказаних строків необхідно керуватись такими правилами: **строк, визначений роками**, спливає у відповідні місяць та число останнього року строку; **строк, визначений місяцями**, спливає у відповідне число останнього місяця строку. Якщо закінчення строку, визначеного місяцем, припадає на такий місяць, у якому немає відповідного числа, строк спливає в останній день цього місяця. Якщо останній день строку припадає на вихідний, святковий або інший неробочий день, що визначений відповідно до закону в місці вчинення певної дії, днем закінчення строку є перший за ним робочий день.

За реєстрацію актів цивільного стану, а також видачу громадянам повторних свідоцтв про реєстрацію актів цивільного стану і свідоцтв, виданих у зв'язку із зміною, доповненням, виправленням і поновленням актових записів цивільного стану, справляється державне мито в розмірах і порядку, установлених чинним законодавством України (пункт 1.6. Правил).

За надання працівниками відділів реєстрації актів цивільного стану додаткових послуг правового й технічного характеру, не передбачених Законом України „Про органи реєстрації актів громадянського стану“, справляється окрема плата в розмірах, що встановлюються Головним управлінням юстиції Мі-

ністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласними, Київським та Севастопольським міськими управліннями юстиції.

Реєстрацію народження з одночасним визначенням походження дитини, а також реєстрацію смерті, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені громадян України, які проживають за кордоном (пункт 1.9. Правил), проводять консульські установи і дипломатичні представництва України. Зазначені установи та представництва також приймають і розглядають заяви громадян про внесення змін, доповнень, виправлень, поновлення та анулювання актових записів цивільного стану, зареєстрованих в Україні. Документи, видані компетентними органами іноземних держав на посвідчення актів цивільного стану, здійснених поза межами України за законами відповідних держав щодо громадян України, іноземців і осіб без громадянства, визнаються дійсними в Україні за наявності консульської легалізації, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Як відбувається реєстрація шлюбу?

Жінка та чоловік, які бажають зареєструвати шлюб, **подають особисто письмову заяву** за встановленою формою до будь-якого органу реєстрації актів цивільного стану за їхнім вибором (пункт 4.1 Правил).

Заява про реєстрацію шлюбу подається жінкою та чоловіком особисто.

Якщо жінка і (або) чоловік не можуть через поважні причини особисто подати заяву про реєстрацію шлюбу до державного органу реєстрації актів цивільного стану, то таку заяву, справжність підписів на якій має бути нотаріально засвідченою, можуть подати їх представники згідно з нотаріально посвідченим дорученням.

Особи, які раніше перебували в шлюбі, можуть зареєструвати повторний шлюб тільки при пред'явленні документів, що підтверджують припинення попереднього шлюбу (свідоцтво про розірвання шлюбу, свідоцтво про смерть одного з подружжя, судове рішення або висновок відділу реєстрації актів цивільного стану про визнання шлюбу недійсним).

Для громадян України, шлюб яких припинено за кордоном, а також іноземців та осіб без громадянства таким документом може бути рішення суду про розірвання шлюбу, якщо за законодавством цієї іноземної держави воно є остаточним, свідоцтво про розірвання шлюбу або смерть другого з подружжя чи інші документи про підтвердження припинення

попереднього шлюбу, які передбачені законодавством іноземної держави, видані компетентним органом та відповідним чином легалізовані, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Якщо до зазначених документів додано їх переклад, достовірність якого засвідчено згідно із законодавством іноземної країни, у якій їх видано, то він також повинен бути легалізований у встановленому порядку.

Особи, які бажають зареєструвати шлюб, зобов'язані пред'явити на посвідчення їх особи паспорт або паспортний документ.

Якщо обидві особи, які бажають укласти шлюб, або один з них не досягли 16 років і відповідно до статті 23 Сімейного кодексу України їм надано право на шлюб, то реєстрація може бути проведена на підставі свідоцтва про народження, у якому робиться запис про проведену реєстрацію (пункт 4.2 Правил).

Особи, які відбувають у закордонне плавання і мають посвідчення особи моряка, при поданні заяви про реєстрацію шлюбу повинні пред'явити до органу реєстрації актів цивільного стану свій паспорт громадянина України з відміткою уповноваженого органу про місце проживання (пункт 4.3 Правил).

Заяви від громадян України, які постійно проживають за кордоном, приймаються за паспортом громадянина України для виїзду за кордон, виданим уповноваженим органом (пункт 4.4 Правил). **Іноземці та особи без громадянства для реєстрації шлюбу** в Україні повинні пред'явити національний паспорт або паспортний документ з відміткою про реєстрацію уповноваженого органу щодо законності їх перебування в Україні, якщо інше не передбачене чинним законодавством України.

Якщо в паспортах або паспортних документах цих осіб відсутні відомості про сімейний стан їх власників, то вони повинні одночасно подати документ про те, що не перебувають у шлюбі, виданий компетентним органом країни свого громадянства або країни постійного проживання, та легалізований консульською установою або дипломатичним представництвом України в цій країні. Зазначені документи можуть бути також видані або легалізовані консульською установою або дипломатичним представництвом цієї країни в Україні та легалізовані Департаментом консульської служби Міністерства закордонних справ України, якщо інше не передбачено чинними міжнародними договорами України. Якщо в паспортах або паспортних документах є відмітка про припинення шлюбу вищезазначених осіб, довідка про сімейний стан повинна бути пред'явлена за період після розірвання шлюбу.

У разі відсутності в країні походження документів консульської установи України документи можуть бути легалізовані в найближчій консульській установі України, повноваження якої офіційно поширюються на територію країни походження документів. Документи, що посвідчують сімейний стан цієї категорії осіб, можуть бути видані або легалізовані консульською установою країни їх громадянства або країни постійного проживання в тій країні, де одночасно присутня консульська установа України, у якій ці документи легалізуються для використання в Україні.

Громадяни України, які постійно проживають за кордоном, для реєстрації шлюбу подають довідку про сімейний стан, видану консульською установою України, у якій вони перебувають на консульському обліку. Громадяни України, які постійно проживають за кордоном, але не перебувають на консульському обліку в консульській установі України, для реєстрації шлюбу подають довідку про сімейний стан, видану компетентним органом країни проживання. Якщо документи іноземців, осіб без громадянства, які є підставою для реєстрації шлюбу, складені іноземною мовою, до них обов'язково додається переклад тексту на українську мову, достовірність якого засвідчується консульською установою або дипломатичним представництвом України за кордоном, посольством (консульством) держави, громадянином якої є іноземець (країни постійного проживання особи без громадянства), Міністерством закордонних справ, іншим відповідним органом цієї держави або нотаріусом.

Переклад паспорта або паспортного документа вищезазначених категорій осіб може бути зроблений також позаштатним перекладачем органів юстиції, у цьому разі його достовірність засвідчує керівник відділу реєстрації актів цивільного стану. Оригінал документа про сімейний стан разом з перекладами всіх вищезазначених документів залишаються у справах відділу реєстрації актів цивільного стану, який прийняв заяву та зареєстрував шлюб. Зазначений документ про сімейний стан дійсний протягом шести місяців з дня його видачі (якщо в ньому не встановлено інший термін).

Заяви громадян України, які оформили виїзд на постійне місце проживання до інших країн, але ще не виїхали за кордон, приймаються на підставі паспорта громадянина України для виїзду за кордон за наявності довідки про сімейний стан заявника, виданої уповноваженим органом, якому було здано паспорт громадянина України.

Заяви про реєстрацію шлюбу в органах реєстрації актів цивільного стану України **громадян України, які тимчасово проживають за кордоном**, приймаються при пред'явленні паспорта громадянина України (пункт 4.5 Правил).

Орган реєстрації актів цивільного стану, який прийняв заяву про реєстрацію шлюбу (пункт 4.6 Правил), **зобов'язаний ознайомити** осіб, які вступають у шлюб, з умовами і порядком реєстрації шлюбу, переконатися, що ці особи взаємно обізнані зі станом здоров'я і сімейним станом один одного, а також роз'яснити їм права і обов'язки як майбутнього подружжя і батьків та попередити про відповідальність за приховання перешкод до вступу в шлюб.

Шлюб реєструється в органах реєстрації актів цивільного стану **після спливу одного місяця** від дня подання заяви особами, які бажають укласти шлюб (пункт 4.7 Правил).

У виняткових випадках цей строк може бути скорочений керівником відділу реєстрації актів цивільного стану на підставі спільної заяви осіб, які бажають вступити в шлюб, та документів, які підтверджують наявність поважної причини для його скорочення.

У разі вагітності нареченої, народження нею дитини, а також якщо є безпосередня загроза для життя нареченої або нареченого, за наявності документів, що підтверджують викладені факти, шлюб реєструється у день подання відповідної заяви. Якщо до органу реєстрації актів цивільного стану надійде **письмова інформація про наявність передбачених законодавством перешкод до реєстрації шлюбу** (пункт 4.8 Правил), то реєстрація його відкладається, і в цьому разі заявникові, який про це повідомив, пропонується у термін не більш як три місяці подати відповідні докази. Рішення про таке відкладення реєстрації шлюбу може бути оскаржене в судовому порядку.

Орган реєстрації актів цивільного стану може на прохання зацікавлених осіб або зі своєї ініціативи провести необхідну перевірку. Про відстрочку реєстрації шлюбу повідомляються особи, які подали заяву про вступ у шлюб. За наявності передбачених законодавством перешкод для реєстрації шлюбу орган реєстрації актів цивільного стану відмовляє в його реєстрації і видає письмове роз'яснення. Якщо відомості про такі перешкоди не дістануть підтвердження, то реєстрація шлюбу провадиться на загальних підставах.

Реєстрація шлюбу за довіреністю або через представника не дозволяється. Присутність нареченої та нареченого в момент реєстрації їхнього шлюбу є обов'язковою (пункт 4.9 Правил).

Якщо громадяни, які бажають укласти шлюб, **не можуть з'явитися з поважних причин до органу реєстрації** актів цивільного стану в установлений їм день, то строк реєстрації шлюбу за їх письмовою заявою переноситься згідно з їхнім бажанням на інший день. У цих випадках строк перенесення реєстрації шлюбу не може перевищувати одного року з дня подання заяви.

Якщо особи, які подали заяву, не з'явилися до органу реєстрації актів цивільного стану протягом тримісячного строку (пункт 4.12 Правил) з дня її подання і не повідомили причину неявки, то заява втрачає чинність.

Реєстрація шлюбу осіб, яким знижено шлюбний вік (пункт 4.13 Правил), провадиться на загальних підставах. Якщо особи, які бажають зареєструвати шлюб, на день реєстрації шлюбу не досягли шлюбного віку, реєстрація шлюбу провадиться тільки за наявності рішення суду про надання права на шлюб.

За заявою наречених реєстрація шлюбу в урочистій обстановці може бути проведена в іншому місці (пункт 4.15 Правил). За заявою наречених **реєстрація шлюбу може відбутися за місцем їхнього проживання**, за місцем надання стаціонарної медичної допомоги або в іншому місці, якщо вони не можуть з поважних причин прибути до державного органу реєстрації актів цивільного стану. У цих випадках наявність поважної причини повинна бути підтверджена документально.

У разі реєстрації шлюбу на судні (пункт 4.16 Правил), що передбачено статтею 70 Кодексу торговельного мореплавства України, реєстрація шлюбу проводиться відділом реєстрації актів цивільного стану за спільною заявою подружжя **на підставі акта, складеного капітаном судна**, у присутності осіб, які уклали цей шлюб.

Реєстрація шлюбу із засудженими, які відбувають покарання у виправно-трудових установах, провадиться відділом реєстрації актів цивільного стану за місцезнаходженням цієї установи на загальних підставах, передбачених чинним законодавством України (пункт 4.17 Правил).

Особа, яка бажає зареєструвати шлюб із засудженим, заповнює заяву про шлюб за встановленою формою (у частині, яка торкається її) і представляє її до відділу реєстрації актів цивільного стану. Відділ реєстрації актів цивільного стану звіряє зазначені в заяві відомості з паспортом або паспортним документом, який посвідчує особу заявника, засвідчує його підпис та правильність зазначених у заяві відомостей і повертає заяву заявнику, який **направляє її адміністрації виправно-трудової установи для передачі засудженому**.

При надходженні заяви про шлюб із засудженим адміністрація виправно-трудової установи передає її засудженому для заповнення тієї частини, яка торкається його (пункт 4. 20 Правил). Правильність зазначених у заяві відомостей та підпис засудженого перевіряються та засвідчуються підписом начальника і гербовою печаткою виправно-трудової установи, у якій засудже-

ний відбуває покарання, після чого заява надсилається до органу реєстрації актів цивільного стану, який проводитиме реєстрацію шлюбу.

Якщо питання про реєстрацію шлюбу ініціює засуджений (пункт 4.21 Правил), то адміністрація виправно-трудової установи забезпечує його бланком заяви про шлюб за встановленою формою. Після заповнення засудженим тієї частини заяви, яка торкається його, адміністрація виправно-трудової установи звіряє вказані в заяві відомості з паспортом або паспортним документом, який міститься в особовій справі засудженого, засвідчує його підпис і правильність указаних у заяві відомостей та направляє цю заяву особі, з якою засуджений бажає укласти шлюб. Одночасно цій особі повідомляються найменування та адреса відділу реєстрації актів цивільного стану, у якому може бути проведена реєстрація шлюбу.

При погодженні на укладення шлюбу із засудженим особа, яка отримала таку заяву, заповнює її в тій частині, яка торкається її, та передає до відділу реєстрації актів цивільного стану для засвідчення підпису та відомостей, указаних у заяві, після чого направляє заяву до відділу реєстрації актів цивільного стану, який зазначено в повідомленні виправно-трудової установи (пункт 4.22 Правил). Відділ реєстрації актів цивільного стану, який отримав спільну заяву про шлюб, призначає дату та час реєстрації шлюбу, про що заздалегідь повідомляє осіб, які бажають укласти шлюб, а також адміністрацію виправно-трудової установи, у якій утримується засуджена особа, яка бажає укласти шлюб.

Реєстрація шлюбу із засудженим провадиться у присутності осіб, які укладають шлюб, у приміщенні, визначеному адміністрацією виправно-трудової установи (пункт 4.24 Правил).

Реєстрація шлюбу з особами, щодо яких до суду як запобіжний захід обрано тримання під вартою, здійснюється відділом реєстрації актів цивільного стану в слідчих ізоляторах (тюрмах) тільки з письмового дозволу органу, у провадженні якого перебуває справа, у тому самому порядку і за тими самими правилами, які встановлені для виправно-трудових установ.

Наречені мають право обрати прізвище (пункт 4.26 Правил) одного з них як спільне прізвище подружжя або надалі іменуватись дошлюбними прізвищами, або приєднати до свого прізвища прізвище нареченого (нареченої).

У паспортах або паспортних документах осіб, які уклали шлюб (пункт 4.27 Правил), на відповідній сторінці проставляється штамп про реєстрацію шлюбу із зазначенням прізвища, імені, по батькові і року народження другого з подружжя, місця і часу реєстрації шлюбу.

У паспорті або паспортні документи іноземців та осіб без громадянства зазначений штамп проставляється в графі „Примітки“, а в разі відсутності такої графи штамп проставляється на будь-якій вільній від записів сторінці паспорта або паспортного документа.

Якщо іноземний громадянин або особа без громадянства отримали дозвіл на постійне проживання в Україні, що підтверджується посвідкою, виданою уповноваженим органом, то штамп про реєстрацію шлюбу проставляється в обидва документи.

Як проводиться реєстрація народження?

Реєстрація народження дитини провадиться державним органом реєстрації актів цивільного стану з одночасним визначенням її походження та присвоєнням прізвища, імені та по батькові (пункт 2.1 Правил). **Реєстрація народження дитини провадиться за місцем народження дитини або за місцем проживання її батьків чи одного з них** за їх усною чи письмовою заявою, а в разі хвороби, смерті батьків або з інших причин неможливості зареєструвати народження – за заявою родичів, інших осіб, уповноваженого представника закладу охорони здоров'я, у якому народилася дитина або в якому на цей час вона перебуває. **Якщо батьки дитини не перебувають у шлюбі**, то народження дитини може бути зареєстроване за місцем проживання особи, яка визнає себе батьком дитини, якщо із заявою про реєстрацію народження ця особа одночасно подає заяву про визнання батьківства. Державний орган реєстрації актів цивільного стану не вправі відмовити в реєстрації народження, мотивуючи відмову доцільністю провести її в іншому державному органі реєстрації актів цивільного стану. **У разі народження дитини жінкою, якій було імплантовано зародок**, зачатий подружжям (пункт 2.2 Правил), реєстрація народження провадиться за заявою подружжя, яке дало згоду на імплантацію. У цьому разі одночасно з документом, що підтверджує факт народження дитини цією жінкою, подається засвідчена нотаріусом її письмова згода на запис подружжя батьками дитини. **Заяву про реєстрацію народження дитини** (пункт 2.3 Правил) **батьки зобов'язані подати невідкладно, але не пізніше одного місяця з дня народження дитини**, а заклади охорони здоров'я при народженні мертвої дитини – не пізніше трьох діб. Невиконання цього обов'язку є підставою для покладення на батьків дитини та керівника закладу охорони здоров'я відповідальності, установлені законом.

Якщо заява про реєстрацію народження надійшла після закінчення року з дня народження дитини і до досягнення нею 16 років, то реєстрація народження провадиться відділом реєстрації актів цивільного стану за місцем проживання дитини в книзі реєстрації поновлених актових записів про народження на загальних підставах як первинна, але після порядкового номера зазначається:

„Реєстрація з пропуском строку“. У цих випадках одночасно подаються медичне свідоцтво про народження за формою N 103/о-95 (затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 03.07.95 N 124, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 01.08.95 за N 266/802), медична довідка про перебування дитини під наглядом лікувального закладу форми N 103-1/о-96 (затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 28.10.96 N 331, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 18.12.96 за N 721/1746), а також довідка з місця проживання дитини. За відсутності такої довідки дані про місце проживання дитини можуть бути підтверджені паспортом або паспортним документом одного з батьків. Водночас подаються документи, що підтверджують походження дитини.

Реєстрація народження осіб, які досягли 16 років, провадиться відділами реєстрації актів цивільного стану відповідно до Положення про порядок зміни, доповнення, поновлення та анулювання актових записів цивільного стану, що затверджується Міністерством юстиції України.

Якщо реєстрація народження дитини провадиться за місцем проживання батьків чи одного з них (пункт 2.4 Правил), то місцем народження дитини в запису акта про народження, на бажання батьків, може бути зазначено фактичне місце народження дитини, яке підтверджується документом, що посвідчує факт її народження або місце проживання батьків. Якщо місцем народження зазначається фактичне місце народження дитини, а не місце проживання її батьків, то про це робиться відповідна відмітка, яка під час реєстрації скріплюється підписами батьків або одного з них.

Під час реєстрації народження дитини за місцем її народження у запису акта вказується фактичне місце народження. Зазначений порядок повинен бути роз'яснений особам, які прийшли реєструвати народження дитини.

Якщо батьки чи один з них не досягли 18-річного віку, то народження дитини реєструється у звичайному порядку. Згода батьків (опікунів) неповнолітніх батьків або матері на реєстрацію народження дитини при цьому не потрібна.

Реєстрація народження провадиться при пред'явленні (пункт 2.5 Правил):

а) медичного свідоцтва про народження форми N 103/о-95. У виняткових випадках у разі народження дитини вдома чи в іншому місці без надання медичної допомоги факт і час її народження підтверджуються підписами двох свідків, присутніх при пологах, а також медичною довідкою про перебування дитини під наглядом лікувального закладу (форма N 103-1/о-96 (медична довідка заповнюється лікарем-педіатром, під наглядом якого перебуває новонароджений, і засвідчується підписом керівника лікувального закладу та печаткою);

б) паспорта або паспортних документів, що посвідчують особи батьків (одного з них) (якщо документ, який посвідчує особу одного з батьків, з поважних причин не може бути пред'явлений, то орган реєстрації актів цивільного стану не вправі відмовити в реєстрації народження дитини. Відомості про другого з батьків у цьому разі зазначаються на підставі свідоцтва про шлюб. Дані про громадянство в актовому записі про народження та свідоцтві не заповнюються, про що робиться відповідний запис у графі „Для відміток“. Надалі ці дані можуть бути доповнені відповідно до Положення про порядок зміни, доповнення, поновлення та анулювання актових записів цивільного стану, що затверджується Міністерством юстиції України;

в) документа, який є підставою для внесення відомостей про батька дитини (свідоцтво про шлюб, заява матері, спільна заява матері та батька дитини, заява батька про визнання батьківства).

За відсутності свідоцтва про шлюб підтвердженням зареєстрованого шлюбу може бути відмітка про його реєстрацію в паспортах або паспортних документах матері та батька дитини.

Якщо в медичному свідоцтві про народження форми N 103/о-95 указане дошлюбне прізвище матері, а паспорт або паспортний документ на момент реєстрації народження одержаний нею вже на прізвище, яке було присвоєне їй при реєстрації шлюбу, то заявником в обов'язковому порядку повинно бути подано свідоцтво про шлюб, яке підтверджує, що дана медична довідка видана жінці, паспорт або паспортний документ якої пред'явлений до органу реєстрації актів цивільного стану. Якщо жінці під час реєстрації шлюбу було присвоєно прізвище чоловіка, однак паспорт або паспортний документ на нове прізвище вона не обміняла, а в медичному свідоцтві про народження дитини також зазначене дошлюбне прізвище матері, то заявник в обов'язковому порядку повинен подати свідоцтво про шлюб. За наявності в даному відділі реєстрації актів цивільного стану актового запису про шлюб батьків подавати свідоцтво про шлюб не обов'язково.

У разі народження дитини поза закладом охорони здоров'я (пункт 2.7 Правил)

і без надання медичної допомоги при пологах народження може бути зареєстроване в порядку, визначеному пунктом 2.5 цих Правил.

При неможливості свідків з'явитися до органів реєстрації актів цивільного стану справжність їх підписів під письмовим підтвердженням факту народження дитини даною жінкою повинен бути засвідчений нотаріусом, керівником відділу реєстрації актів цивільного стану за місцем їх проживання або уповноваженим представником підприємства, установи, організації, у якій працює або навчається зазначена особа. Якщо ж ця особа перебуває на лікуванні в стаціонарному лікувально-профілактичному закладі, справжність її підпису засвідчується адміністрацією цього закладу.

Якщо дитина народилася під час перебування матері на морському, річковому, повітряному судні, у потязі або в іншому транспортному засобі, то реєстрація народження провадиться за місцем проживання батьків (одного з батьків). Місцем народження зазначається місце проживання батьків. Підставою для реєстрації народження може бути акт, складений посадовими особами (капітаном судна, командиром, начальником потягу, іншого транспортного засобу) за участю двох свідків і лікаря або фельдшера (якщо лікар або фельдшер були на транспортному засобі). У разі відсутності лікаря або фельдшера реєстрація народження провадиться на підставі вказаного акта та медичної довідки про перебування дитини під наглядом лікувального закладу форми N 103-1/о-96. Ці документи подаються до органу реєстрації актів цивільного стану, де реєструється народження.

Якщо реєстрація народження провадиться не батьками, а іншою особою (пункт 2.8 Правил), то заявник повинен подати паспорт або паспортний документ, що посвідчує особу заявника.

Реєстрація народження дітей, які народилися в експедиції (пункт 2.9 Правил), на судні або в іншій віддаленій місцевості, де немає органів реєстрації актів цивільного стану, провадиться за місцем проживання батьків чи одного з них не пізніше одного місяця з дня їх повернення.

У цих випадках, на бажання батьків, місцем народження дитини в записі акта про народження зазначається місце проживання батьків або фактичне місце народження, якщо воно підтверджене медичним свідоцтвом про народження форми N 103/о-95.

Аналогічним чином вирішується питання **реєстрації народження дитини, якщо вона народилася за кордоном** і її народження не було зареєс-

тровано в консульській установі, дипломатичному представництві України чи в компетентному органі іноземної держави. У цих випадках документ, який підтверджує народження дитини, повинен бути відповідним чином легалізований, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

У разі народження дитини жінкою, яка утримується у виправно-трудовій установі чи слідчому ізоляторі (пункт 2.10 Правил), реєстрація народження проводиться органом реєстрації актів цивільного стану за місцезнаходженням цієї установи на підставі заяви матері та медичного свідоцтва про народження форми N 103/о-95 (з0266-95) (паспорт або паспортний документ матері подається тільки в тому разі, якщо він зберігається в її особовій справі) уповноваженим представником адміністрації установи, який після реєстрації отримує свідоцтво про народження, яке надалі зберігається в особовій справі засудженої.

При реєстрації народження близнят про кожного з них складається окремий запис акта про народження і видається окреме свідоцтво про народження.

Батько й мати, які перебувають у шлюбі, записуються батьками дитини в книзі реєстрації актів про народження за заявою будь-кого з них.

Якщо батьки не перебувають у шлюбі між собою (пункт 2.14 Правил), походження дитини від матері визначається на підставі медичного свідоцтва про народження форми N 103/о-95, виданого закладом охорони здоров'я про народження нею дитини, а походження дитини від батька визначається за заявою матері та батька дитини або за заявою чоловіка, який вважає себе батьком дитини.

Спільна заява матері та батька, які не перебувають у шлюбі між собою (пункт 2.15 Правил), може бути подана як до, так і після народження дитини до державного органу реєстрації актів цивільного стану. У разі подання такої заяви до народження дитини до неї додається довідка медичного закладу про вагітність жінки.

Якщо заява про визнання батьківства не може бути подана особисто, вона може бути подана через представника або надіслана поштою за умови нотаріального засвідчення справжності підпису заявника на цій заяві.

У разі смерті матері або оголошення її померлою, визнання матері недієздатною, безвісно відсутньою, позбавлення її батьківських прав (пункт 2.16 Правил) або якщо мати дитини не проживає з нею не менше шести місяців і не виявляє про неї материнської турботи та піклування, а та-

кож при неможливості встановити її місцезнаходження запис про батька дитини може бути проведений на підставі заяви чоловіка про визнання себе батьком дитини за умови, що реєстрація народження проведена відповідно до вимог частини 1 статті 135 Сімейного кодексу України (п.2.17 Правил). У цьому разі до заяви додаються документи, які посвідчують відсутність матері (свідцтво про смерть, рішення суду про визнання матері недієздатною, безвісно відсутньою або про позбавлення її батьківства), а також письмовий дозвіл органів опіки і піклування.

Якщо мати дитини не перебуває у шлюбі та немає спільної заяви батьків, заяви батька про визнання батьківства або рішення суду, то за заявою матері прізвище батька дитини зазначається за прізвищем матері, а ім'я та по батькові – за бажанням матері (пункт 2.17 Правил).

Якщо реєстрація народження дитини провадиться за заявою іншої особи, а мати дитини на момент її народження у шлюбі не перебувала, то відомості про батька записуються за вказівкою цієї особи. При незгоді матері дитини з унесеними в актовий запис про народження відомостями про батька дитини виправлення провадяться згідно з Положенням про порядок зміни, доповнення, поновлення та анулювання актових записів цивільного стану, що затверджується Міністерством юстиції України.

Якщо мати дитини, яка перебуває у зареєстрованому шлюбі, під час реєстрації народження **заявляє, що її чоловік не є батьком цієї дитини** (пункт 2.19 Правил), і у зв'язку з цим просить не вказувати його батьком в актовому записі про народження дитини, то її прохання може бути задоволене лише за наявності спільної заяви самої матері та її чоловіка про невизнання його батьком дитини. **Якщо громадянин, який перебуває у зареєстрованому шлюбі з матір'ю дитини, не може особисто з'явитись до органу реєстрації актів цивільного стану** для подання такої заяви, то його заява, справжність підпису на якій має бути нотаріально засвідченою і яка підтверджує, що він не є батьком дитини, може бути подана через представника. **Якщо чоловік жінки, яка народила дитину, на час її народження помер**, що підтверджується свідоцтвом про його смерть, то батьком дитини може бути записана інша особа за умови подання нею спільної з матір'ю заяви про визнання батьківства.

Якщо дитина народилася до спливу десяти місяців від дня припинення шлюбу (смерті, розірвання шлюбу) або визнання його недійсним, реєстрація народження дитини провадиться в такому самому порядку, як і реєстрація народження дитини, батьки якої перебувають між собою у шлюбі (пункт 2.20 Правил). Якщо дитина народилася до спливу десяти місяців від

дня припинення шлюбу або визнання шлюбу недійсним, але після реєстрації повторно шлюбу її матері з іншою особою, батьком дитини в актовому записі про народження зазначається чоловік матері в повторному шлюбі. У цих випадках батьківство попереднього чоловіка може бути визначене на підставі його спільної заяви з чоловіком у повторному шлюбі або за рішенням суду. Надалі при вирішенні судом спорів про визнання батьківства, материнства, оспорування батьківства чи материнства, встановлення фактів батьківства та материнства зміни до актових записів про народження вносяться відповідно до Положення про внесення змін, доповнень, поновлення та анулювання актових записів цивільного стану.

Якщо батьки мають спільне прізвище, то це прізвище присвоюється і дітям. При різних прізвищах (пункт 2.21 Правил) за письмовою згодою батьків дитині присвоюється прізвище батька чи матері або подвійне прізвище, утворене шляхом з'єднання їхніх прізвищ. За відсутності згоди дитині присвоюється прізвище на підставі рішення органів опіки й піклування або суду. У заяві про присвоєння дитині подвійного прізвища батьки зазначають, з якого прізвища – батька чи матері – повинно починатися прізвище дитини.

Ім'я дитини визначається за згодою батьків. **Ім'я дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі** (пункт 2.22 Правил), у разі відсутності добровільного визнання батьківства, визначається матір'ю дитини.

При реєстрації народження дитині може бути присвоєно не більше двох імен, якщо інше не впливає із звичаю національної меншини, до якої належать мати і (або) батько.

У разі відсутності при реєстрації народження згоди батьків щодо присвоєння імені спір вирішується органами опіки й піклування або судом. При реєстрації народження іншою особою ім'я дитини присвоюється за її вказівкою.

По батькові дитині присвоюється за іменем батька. **Якщо батько має подвійне ім'я**, (пункт 2.23 Правил) то по батькові дитині присвоюється за одним із них на вибір батьків. На прохання батьків по батькові може також утворюватись згідно з національними традиціями або не присвоюватись взагалі.

У разі **реєстрації народження дитини в громадян, у національній традиції яких немає звичаю зазначати по батькові**, то в записі акта та свідоцтві про народження дитини мають право записати лише її прізвище та ім'я.

По батькові дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, за умови, що батьківство щодо дитини не визнано, визначається за іменем особи, яку мати дитини назвала її батьком.

На прохання батьків (пункт 2.24 Правил) до їх паспортів або паспортних документів уносять відомості про дітей: їх прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць і рік народження.

Якщо батькам необхідно одержати документ, що підтверджує народження дитини (мертвої або живої, але померлої на першому тижні життя), то відділ реєстрації актів цивільного стану видає довідку про народження з указівкою про мертвонародження або про те, що дитина померла (пункт 2.28 Правил).

Після реєстрації народження батькам дитини видається **довідка для виплати допомоги**, про що робиться відповідна відмітка і проставляється підпис заявника (пункт 2.30 Правил).

У тих випадках, коли батьки або один з них відмовились від дитини і передали її на утримання та виховання за рахунок держави, довідка для виплати допомоги не видається.

Як проводиться реєстрація розірвання шлюбу?

Реєстрація розірвання шлюбу провадиться за місцем проживання подружжя або одного з них (пункт 5.1 Правил).

Відділ реєстрації актів цивільного стану не вправі відмовити в реєстрації розірвання шлюбу, якщо один з подружжя звернувся із заявою про реєстрацію розірвання шлюбу до відділу реєстрації актів цивільного стану не за своїм місцем проживання, а за місцем проживання другого з подружжя. У цьому разі місце проживання другого з подружжя підтверджується його паспортом або паспортним документом з відміткою про його проживання чи відповідною довідкою, виданою компетентними органами.

Шлюб вважається припиненим у день винесення відділом реєстрації актів цивільного стану відповідної постанови про розірвання шлюбу, а в разі розірвання шлюбу судом – у день набрання чинності рішення суду про розірвання шлюбу (пункт 5.2 Правил).

Реєстрація розірвання шлюбу може провадитись незалежно від строку, що минув після постановлення судом рішення про розірвання шлюбу, яке набрало чинності, або винесення постанови про розірвання шлюбу.

Реєстрація розірвання шлюбу на підставі рішення суду (пункт 5.4 Правил) провадиться за письмовою заявою подружжя або одного з них за пред'явлення копії рішення суду (витягу з рішення суду) про розірвання

шлюбу, що набрало чинності, а також паспорта або паспортного документа, квитанції про сплату встановленої судом суми державного мита .

Якщо один з подружжя, що розриває шлюб, звільнений від сплати державного мита, то реєстрація розірвання шлюбу і видача йому свідоцтва проводиться незалежно від сплати державного мита другим з подружжя.

Той з подружжя, який бажає, щоб йому було присвоєне дошлюбне прізвище, повинен заявити про це письмово відділу реєстрації актів цивільного стану при поданні заяви про реєстрацію розірвання шлюбу.

Реєстрація розірвання шлюбу за взаємною згодою подружжя (пункт 5.12 Правил) у випадку, передбаченому статтею 106 Сімейного кодексу України, проводиться на підставі їх письмової заяви, у якій повинно бути зазначено про відсутність у подружжя спільних дітей.

У цих випадках оформлення розлучення і видача подружжю свідоцтва про розірвання шлюбу проводиться на підставі постанови про розірвання шлюбу, що вноситься відділом реєстрації актів цивільного стану після закінчення одного місяця з дня подання подружжям заяви про розлучення, якщо вона не була відкликана. Шлюб розривається незалежно від наявності між подружжям майнового спору.

Якщо один з подружжя через поважну причину не має можливості з'явитися для подання заяви про розірвання шлюбу (у зв'язку з тяжкою хворобою, тривалим відрадженням, проживанням у віддаленій місцевості), то той з подружжя, хто з'явився, повинен подати від імені подружжя спільну заяву.

Підпис на заяві відсутнього з подружжя повинен бути належним чином засвідчений у нотаріальному порядку, про що робиться відмітка в записі акта та журналі обліку заяв (пункт 5.13 Правил).

Реєстрація розірвання шлюбу на підставі постанови за взаємною згодою подружжя передбачає особисту присутність подружжя або одного з них.

До заяви про розірвання шлюбу має бути додане свідоцтво про шлюб. Якщо в подружжя такого свідоцтва немає, а актовий запис про укладення шлюбу в органі реєстрації актів цивільного стану не зберігся, то за наявності в паспортах або паспортних документах заявника відмітки (штампа) про шлюб вимагати поновлення актового запису не потрібно. За наявності свідоцтва про шлюб після складання запису акта про розірвання шлюбу воно повертається заявникам з відміткою про розлучення. Якщо актовий запис про шлюб був складений в органах реєстрації актів цивільного стану України, але не зберігся, і в подружжя немає свідоцтва про шлюб, а також відсутні штампи (відмітки) про шлюб в паспортах, паспортних документах, то реєс-

трація розірвання шлюбу може бути проведена тільки після поновлення актового запису про шлюб у встановленому законодавством порядку (пункт 5.15 Правил).

Якщо один з подружжя визнаний у встановленому законом порядку безвісно відсутнім, недієздатним унаслідок душевної хвороби чи недоумства, засуджений за вчинення злочину до позбавлення волі на строк не менше трьох років, то реєстрація розірвання шлюбу провадиться за місцем проживання другого з подружжя на підставі постанови відділу реєстрації актів цивільного стану (пункт 5.18 Правил).

До заяви про розірвання шлюбу додаються копія або виписка з рішення суду про визнання другого з подружжя безвісно відсутнім чи недієздатним унаслідок душевної хвороби чи недоумства, або копія чи виписка з вироку суду про засудження його до позбавлення волі на строк не менше трьох років, яка подається ініціатором розірвання шлюбу. На підставі пред'явлених документів відділом реєстрації актів цивільного стану складається відповідна постановова та реєструється розірвання шлюбу.

У **паспортах** або паспортних документах, що посвідчують осіб розлученого подружжя, проставляється **штамп про реєстрацію розірвання шлюбу**, де зазначаються прізвище, ім'я, по батькові особи, з якою розірвано шлюб, місце і час цієї реєстрації.

У разі з'явлення того з подружжя, який у судовому порядку був оголошений померлим, або виявлення місця його перебування відповідне рішення скасовується судом. Якщо смерть особи, оголошеної судом померлою, була зареєстрована в органах реєстрації актів цивільного стану, а другий з подружжя не уклав новий шлюб, то шлюб вважатиметься поновленим тільки після анулювання актового запису про смерть на підставі рішення суду (пункт 5.23 Правил).

Якщо один з подружжя був визнаний у судовому порядку безвісно відсутнім і за цієї підстави шлюб з ним було розірвано (пункт 5.24 Правил), то в разі його з'явлення і скасування рішення суду про визнання цієї особи безвісно відсутньою шлюб може бути поновлений відділом реєстрації актів цивільного стану тільки за спільною заявою подружжя. Шлюб не може бути поновлений, якщо другий з подружжя особи, визнаної безвісно відсутньою, вступив у новий шлюб. У цьому разі той з подружжя, який з'явився, вправі одержати або витребувати свідоцтво про розірвання шлюбу з відділу реєстрації актів цивільного стану, у якому було зареєстровано розірвання шлюбу.

Як відбувається реєстрація зміни імені?

Реєстрація зміни імені громадян України проводиться за їх заявою відділом реєстрації актів цивільного стану за місцем їх постійного проживання. Ім'я фізичної особи, яка є громадянином України, складається з прізвища, власного імені та по батькові, якщо інше не впливає із закону або звичаю національної меншини, до якої вона належить.

Зміна прізвища та імені фізичними особами, які є громадянами України, **дозволяється після досягнення ними 16-річного віку** (пункт 6.2 Правил).

Фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років, має право за згодою батьків або одного з батьків, з ким вона проживає, чи піклувальника змінити своє прізвище та ім'я.

По батькові фізичної особи може бути змінено в разі зміни її батьком свого власного імені.

У разі якщо батько змінив своє ім'я, по батькові дитини, яка досягла чотирнадцяти років, змінюється за її згодою.

При поданні заяви про зміну імені громадяни пред'являють паспорт (пункт 6.3 Правил), особа, яка досягла 16-річного віку, – паспорт або свідоцтво про народження, а особа, яка досягла 14-річного віку, – свідоцтво про народження, а також квитанцію про сплату державного мита.

До заяви про зміну імені додаються (пункт 6.4 Правил):

- а) свідоцтво про народження заявника;
- б) свідоцтво про шлюб (якщо заявник перебуває у шлюбі), свідоцтво про розірвання шлюбу (якщо шлюб розірвано);
- в) свідоцтво про народження неповнолітніх дітей;
- г) документ, що підтверджує зміну власного імені батька;
- д) фотокартка.

Розгляд клопотань про зміну імені повинен бути закінчений не пізніше тримісячного терміну з дня подачі клопотання. Указаний термін зупиняється у разі необхідності поновлення відповідного актового запису. Реєстрація зміни імені провадиться відділом, який задовольнив клопотання. У разі відмови у зміні імені відділ видає заявникові копію висновку про відмову, який може бути в установленому порядку оскаржений до суду.

Як проводиться реєстрація смерті?

Реєстрація смерті проводиться в органах реєстрації актів цивільного стану за останнім місцем проживання померлого, за місцем настання смерті чи виявлення трупа або за місцем поховання (пункт 3.1 Правил).

Реєстрація смерті проводиться за заявою родичів померлого, його сусідів, працівників житлово-експлуатаційних організацій або інших осіб чи за повідомленням адміністрації лікувального закладу, де сталася смерть. Особа, яка звернулась щодо реєстрації смерті, повинна пред'явити на своє посвідчення паспорт або паспортний документ. Відсутність зазначеного документа не є підставою для відмови в реєстрації смерті (пункт 3.2 Правил).

Заява про реєстрацію смерті повинна бути зроблена не пізніше трьох діб з дня смерті чи виявлення трупа (пункт 3.3 Правил), а в разі неможливості одержання лікарського свідоцтва про смерть форми N 106/о-95 або фельдшерської довідки про смерть форми N 106-1/о-95 (затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 03.07.95, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 01.08.95 за N 266/802) чи висновку судово-медичної експертизи, прокурора – **не пізніше п'яти діб**.

Реєстрація смерті особи, оголошеної судом померлою (пункт 3.4 Правил), а також факту смерті, установленого в судовому порядку, проводиться відділами реєстрації актів цивільного стану за місцем проживання заявника. **Датою смерті особи**, оголошеної судом померлою, вважається день набрання рішенням суду законної сили, якщо інше не зазначено в рішенні суду. У цих випадках реєстрація смерті проводиться у книгах поновлених актових записів про смерть.

Реєстрація факту смерті особи, встановленого в судовому порядку, якщо з часу настання смерті не минуло одного року, проводиться у книгах актових записів про смерть як первинна, а якщо минуло більше року, – у книгах поновлених актових записів.

Підставою для реєстрації смерті є (пункт 3.5 Правил): лікарське свідоцтво про смерть (форми N 106/о-95 (з0266-95) або фельдшерська довідка про смерть (форми N 106-1/о-95, видані лікувальним закладом, рішення суду про встановлення факту смерті чи оголошення громадянина померлим, а також повідомлення з місць позбавлення волі, надіслане разом з лікарським свідоцтвом про смерть.

Реєстрація смерті військовослужбовців та військових будівельників, які загинули в період проходження військової або альтернативної служ-

би в мирний час, провадиться відділами реєстрації актів цивільного стану (пункт 3.6 Правил).

Смерть особи, яка померла в дорозі (у потягу, на судні, у літаку тощо), може бути зареєстрована в найближчому органі реєстрації актів цивільного стану (пункт 3.7 Правил) на підставі відповідних документів.

Реєстрація смерті осіб, які померли в установах, у яких ці особи перебували під арештом або відбували покарання, провадиться відділами реєстрації актів цивільного стану за останнім місцем проживання цих осіб до їх арешту або за місцезнаходженням виправно-трудової установи (п. 3.8 Правил).

Реєстрація смерті осіб, репресованих за рішенням несудових та судових органів, незалежно від часу її настання, провадиться відділами реєстрації актів цивільного стану в книгах поновлених актових записів про смерть за поточний рік на підставі повідомлення державного архіву або органів Служби безпеки України.

Якщо померлий мав паспорт або паспортний документ, а також військово-облікові та пільгові документи (пункт 3.11 Правил), то орган реєстрації актів цивільного стану, який реєструє смерть, вилучає їх і на першій сторінці цих документів проставляє штамп „Власник помер _____ 200_ року. Актовий запис про смерть N _____ від _____ 200_ року“.

Паспорти, паспортні документи, а також військово-облікові документи та пільгові посвідчення померлих осіб щотижня передаються за списком до органів внутрішніх справ та військових комісаріатів за місцем реєстрації смерті.

Непередача зазначених документів померлих не є перешкодою для реєстрації смерті. Про їх непередачу орган реєстрації актів цивільного стану зобов'язаний у тижневий термін повідомити органи внутрішніх справ та військові комісаріати за місцем реєстрації смерті.

Реєстрація смерті іноземців та осіб без громадянства провадиться на загальних підставах з дотриманням вимог чинного законодавства України. У цих випадках паспорти або паспортні документи померлого надсилаються до відділу реєстрації актів цивільного стану Головного управління юстиції Міністерства юстиції в Автономній Республіці Крим, обласного, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції для подальшого пересилання їх до Міністерства закордонних справ України або повертаються особі, яка супроводжує тіло померлої особи.

На підставі актового запису про смерть орган реєстрації актів цивільного стану видає **довідку про смерть для одержання допомоги на поховання** (пункт 3.12 Правил).

Як відбувається видача документів про реєстрацію актів цивільного стану?

Повторні свідоцтва про реєстрацію актів цивільного стану (пункт 7.1 Правил) видаються відділами реєстрації актів цивільного стану районних, районних у містах, міських (міст обласного значення), обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції та Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, а також консульськими установами та дипломатичними представництвами України на підставі актового запису цивільного стану за заявами громадян, щодо яких складено запис. **Повторне свідоцтво про усиновлення** видається на підставі актового запису про народження з урахуванням унесених змін згідно рішенням суду про усиновлення.

На свідоцтвах, що видаються повторно, а також на тих, які видаються після внесення до записів актів змін, доповнень та виправлень, проставляється штамп „Повторне“, якщо раніше первинне свідоцтво видавалося. Повторні свідоцтва про реєстрацію актів цивільного стану видаються в разі втрати або пошкодження виданих раніше. Якщо витребовується свідоцтво про народження, то додатково зазначаються прізвище, ім'я, по батькові батьків (пункт 7.2 Правил). При витребуванні свідоцтва про шлюб або розірвання шлюбу зазначаються прізвища, імена, по батькові обох з подружжя.

Повторні свідоцтва видаються особам, щодо яких складено актовий запис цивільного стану, повторні свідоцтва про народження дітей незалежно від їх віку можуть видаватися їх батькам і усиновителям; повторні свідоцтва про усиновлення – усиновителям та усиновленим, які досягли 16-ти років.

Повторні свідоцтва про народження дітей, які не досягли 18-ти років, можуть також видаватися опікунам, піклувальникам і адміністрації дитячих закладів, у яких перебувають діти, а також органам опіки і піклування. У цих випадках свідоцтва представникам зазначених установ видаються за належно оформленим дорученням та при пред'явленні документів, що посвідчують їх особу. Особам, яким виповнилося 16 років, повторні свідоцтва можуть видаватися за наявності паспорта або паспортного документа.

Особі, позбавленій батьківських прав, повторні свідоцтва про народження дітей не видаються.

Громадяни України та особи без громадянства, які проживають в Україні, витребовують документи на підтвердження фактів реєстрації актів цивільного стану, здійснених компетентними органами іноземної держави,

через Департамент консульської служби Міністерства закордонних справ України, якщо інший порядок не встановлено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Повторні свідоцтва про смерть (пункт 7.5 Правил) видаються родичам померлої особи (його дітям, у тому числі й усиновленим, другому з подружжя, братам і сестрам померлого, онукам, діду і бабі померлого як з боку батька, так і з боку матері) або особі, яка є спадкоємцем, якщо родинні стосунки або право на спадщину підтверджуються документально, про що зазначається в заяві про видачу зазначеного свідоцтва.

Якщо на ім'я особи, яка не є родичем померлого, зроблено заповіт в установі банку (пункт 7.6 Правил), то відділи реєстрації актів цивільного стану за місцем зберігання актового запису про смерть повинні видати пред'явнику відповідного документа довідку із зазначенням дати смерті вкладника, а також місця і дати реєстрації його смерті. Довідка підписується керівником відділу реєстрації актів цивільного стану і скріплюється печаткою.

Якщо відносно особи, яка не є родичем померлого, але яка згідно з договором особистого страхування життя, укладеним у фінансових установах, створених у відповідності до Закону України „Про страхування“, є вигодонабувачем, то відділи реєстрації актів цивільного стану за місцем зберігання актового запису про смерть повинні видати пред'явнику зазначеного договору довідку про смерть. На прохання громадянина, щодо якого відділом реєстрації актів цивільного стану складено постанову **про розірвання шлюбу**, може бути видана **копія відповідної постанови**.

Після припинення шлюбу шляхом розлучення повторні свідоцтва про шлюб не видаються.

Громадянам, які звернулися до відділу реєстрації актів цивільного стану особисто, **повторні свідоцтва повинні видаватися того самого дня** (пункт 7.8 Правил) за пред'явленням ним и паспорта або паспортного документа.

На письмові запити громадян про видачу повторних свідоцтв відповідь повинна надсилатись протягом 15 днів. На запити з інших населених пунктів повторні свідоцтва надсилаються до відділу реєстрації актів цивільного стану України за місцем проживання заявника, про що доводиться до його відома.

Якщо чинним законодавством не передбачено видачі повторних свідоцтв, то за заявами громадян їм може бути видана довідка про проведену реєстрацію за формою та в порядку, установлені Міністерством юстиції України.

Громадянам України та особам без громадянства, які постійно проживають в Україні, на їх прохання може бути видана **довідка про сімейний стан** за встановленим зразком. Зазначена довідка видається особисто заявнику в одному примірнику відділами реєстрації актів цивільного стану районних, міських (міст обласного значення), районних у містах управліннями юстиції за останнім місцем проживання заявника, яке підтверджується його паспортом або паспортним документом.

Після закінчення терміну дії довідки про сімейний стан замість неї може бути видана інша за умови повернення до відділу реєстрації актів цивільного стану попередньої довідки.

Повторні свідоцтва про реєстрацію актів цивільного стану іноземців, осіб без громадянства та громадян України, які проживають за кордоном (пункт 7.13 Правил), витребовуються через дипломатичні та консульські установи України за кордоном, а також через Департамент консульської служби Міністерства закордонних справ України за заявою або анкетною (установленого зразка), підписаною особою, яка витребує свідоцтво.

Повторні свідоцтва громадянам, щодо яких реєстрація актів цивільного стану провадилась у консульських установах або дипломатичних представництвах України (пункт 7.14 Правил), видаються відділом реєстрації актів громадянського стану Київського міського та Київського обласного управління юстиції, якщо такі записи передано їм на зберігання.

Повторні свідоцтва можуть видаватись громадянам на підставі нотаріально посвідченого доручення (пункт 7.19 Правил).

Які основні вимоги положень інструкції про порядок реєстрації актів цивільного стану в дипломатичних представництвах та консульських установах України?

Консульська посадова особа (далі за текстом – консул) провадить реєстрацію народження з одночасним визначенням походження дитини, смерті, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені громадян України (пункт 1.2 інструкції).

Консул приймає та розглядає заяви громадян України, які проживають у його консульському окрузі та зареєстрували акти цивільного стану в органах реєстрації актів цивільного стану України, про внесення змін, доповнень та виправлень у записи актів цивільного стану, а також про поновлення втрачених записів актів цивільного стану.

Реєстрація актів цивільного стану за дорученням громадян не допускається (пункт 1.2 інструкції).

Реєстрація народження, смерті, а також видача первинних свідоцтв про реєстрацію цих актів цивільного стану провадиться **без стягнення консульського збору** (пункт 1.9 інструкції).

За реєстрацію інших актів цивільного стану, за видачу повторних свідоцтв про реєстрацію актів цивільного стану, у тому числі у зв'язку з унесенням змін, доповнень, виправлень у записи актів, поновлення записів актів цивільного стану стягується консульський збір.

Дії консула, пов'язані з реєстрацією актів цивільного стану, можуть бути оскаржені в порядку підлеглості до консула, вищого за посадою, керівника дипломатичного представництва чи консульської установи України, Міністерства закордонних справ або в судовому порядку відповідно до законодавства України (пункт 1.13 інструкції).

Що потрібно знати людині у випадку смерті родичів, друзів, знайомих?

Життя кожної людини на землі є обмеженим в часі... Як відомо, Закон України „**Про поховання та похоронну справу**” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004, N 7, ст.47) визначає загальні правові засади здійснення в Україні діяльності з поховання померлих, відносини, що виникають після смерті (загибелі) особи, щодо проведення процедури поховання, а також встановлює гарантії належного ставлення до тіла (останків, праху) померлого та збереження місця поховання.

Насамперед, треба знати (стаття 1 цього закону), що **поховання** – діяльність відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у межах повноважень, визначених цим Законом, а також суб'єктів господарювання, спрямована на:

- забезпечення належного ставлення до тіла (останків, праху) померлого (далі – тіла);
- забезпечення права громадян на захоронення їхнього тіла відповідно до їх волевиявлення, якщо таке є;
- створення та експлуатацію об'єктів, призначених для поховання, утримання і збереження місць поховань;
- організацію і проведення поховань померлих та/або загиблих (далі – померлих);

- надання ритуальних послуг, реалізацію предметів ритуальної належності.

Діяльність у галузі поховання (стаття 4 цього закону) базується на таких основних принципах: гарантування державою належного поховання померлих; достойного ставлення до тіла померлого; поховання в установленому законодавством порядку з урахуванням волевиявлення померлого, вираженого особою при житті, а за його відсутності – з урахуванням побажань родичів; запобігання випадкам непоховання померлих; компенсації державою витрат, пов'язаних з похованням померлих, відповідно до закону; безоплатного виділення місця для поховання померлих (їхніх останків) чи урн із прахом померлих на кладовищі (у колумбарії); конфіденційності інформації про померлого; забезпечення збереження місць поховань.

Усі громадяни мають право на поховання їхнього тіла (стаття 6 цього закону) та волевиявлення про належне ставлення до тіла після смерті.

Волевиявлення про належне ставлення до тіла після смерті може бути виражене у: згоді чи незгоді на проведення патолого-анатомічного розтину; згоді чи незгоді на вилучення органів та/або тканин тіла; побажанні бути похованим у певному місці, за певними звичаями, поруч з певними раніше померлими чи бути підданим кремації; дорученні виконати своє волевиявлення певній особі; іншому дорученні, що не суперечить законодавству.

Контроль за виконанням волевиявлення громадян про належне ставлення до їхнього тіла після смерті в частині щодо **згоди на проведення патолого-анатомічного розтину, на вилучення органів та/або тканин тіла** здійснюється згідно з законодавством відповідними органами виконавчої влади та виконавчими органами сільських, селищних та міських рад у межах їх повноважень. Виконання волевиявлення громадян про належне ставлення до їхнього тіла після смерті в частині щодо **кремації тіла, поховання в іншому населеному пункті** здійснюється відповідно до закону.

Дії щодо тіла померлого повинні здійснюватися в повній відповідності з волевиявленням померлого, якщо не виникли обставини, за яких виконання волевиявлення померлого неможливе. **У разі якщо відсутнє волевиявлення померлого**, вилучення органів та/або тканин тіла здійснюється з дозволу чоловіка, дружини, близьких родичів (батьків, дітей, сестри, брата, діда, баби, онуків), іншої особи, яка взяла на себе зобов'язання поховати померлого та має відповідне свідоцтво про смерть.

Держава гарантує конфіденційність інформації про померлого. Надання такої інформації здійснюється відповідно до Закону України „Про інформацію“.

Місцеві державні адміністрації в межах, визначених Конституцією і законами України, здійснюють на відповідних територіях державний контроль за додержанням санітарних правил, архітектурно-будівельних норм, правил і стандартів, а також правил благоустрою, вирішують відповідно до закону питання про відведення земельних ділянок для організації місць поховання, здійснюють інші повноваження, передбачені законом. **Органи місцевого самоврядування та їх виконавчі органи (стаття 8 цього закону) в межах своєї компетенції:**

- 1) вирішують відповідно до закону питання про відведення земельних ділянок для організації місць поховання;
- 2) забезпечують будівництво, утримання в належному стані та охорону місць поховання;
- 3) створюють ритуальні служби;
- 4) вирішують питання про надання за рахунок коштів місцевих бюджетів ритуальних послуг у зв'язку з похованням самотніх громадян, ветеранів війни та праці, а також інших категорій малозабезпечених громадян; про надання допомоги на поховання померлих громадян в інших випадках, передбачених цим Законом;
- 5) здійснюють контроль за дотриманням законодавства стосовно захисту прав споживачів у частині надання суб'єктами господарювання ритуальних послуг та реалізацією ними предметів ритуальної належності;
- 6) здійснюють інші повноваження, передбачені цим та іншими законами.

Для організації (утворення), будівництва, утримання в належному стані та охорони місць поховання сільські, селищні, міські ради **можуть створювати спеціалізовані комунальні підприємства.**

З метою оперативного забезпечення населення інформацією про суб'єкти господарювання, що надають ритуальні послуги та виготовляють предмети ритуальної належності, органи місцевого самоврядування можуть створювати спеціалізовані госпрозрахункові інформаційні служби. Порядок діяльності таких служб визначається органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства.

Ритуальні служби (стаття 9 цього закону) – спеціалізовані комунальні підприємства, що створюються органами місцевого самоврядування в порядку, встановленому законом, з метою **здійснення організації поховання померлих і надання ритуальних послуг, передбачених необхідним мінімальним переліком окремих видів ритуальних послуг, реалізації предметів ритуальної належності.** Ритуальні служби можуть також на-

давати ритуальні послуги, не передбачені необхідним мінімальним переліком окремих видів ритуальних послуг та реалізації предметів ритуальної належності, виготовляти предмети ритуальної належності. **Тарифи щодо оплати таких послуг та предметів ритуальної належності** встановлюються в межах, визначених законодавством, виконавчим органом сільської, селищної, міської ради.

Надання ритуальних послуг відповідно до необхідного мінімального переліку окремих видів ритуальних послуг (стаття 10 цього закону) здійснюється ритуальними службами або за договором суб'єктами господарювання інших форм власності. **Вартість таких послуг встановлюється в порядку і в межах, встановлених законодавством, виконавчим органом сільської, селищної, міської ради.**

Надання ритуальних послуг, не передбачених зазначеним переліком, а також виготовлення предметів ритуальної належності здійснюється за цінами, встановленими за згодою сторін. Надання ритуальних послуг та виготовлення предметів ритуальної належності здійснюється з дотриманням вимог державних стандартів, інших норм і правил, встановлених законодавством.

Поховання померлого (стаття 11 цього закону) покладається на виконавця волевиявлення померлого. Якщо у волевиявленні померлого немає вказівки на виконання волевиявлення чи в разі відмови виконавця від виконання волевиявлення померлого поховання померлого здійснюється чоловіком (дружиною), батьками (усиновителями), дітьми, сестрою, братом, дідом або бабою, онуком (правнуком), іншою особою, яка зобов'язалася поховати померлого.

Виконавцю волевиявлення померлого або особі, яка зобов'язалася поховати померлого, в установленому законодавством порядку в день звернення видаються:

- **лікарське свідоцтво про смерть** – закладом охорони здоров'я;
- **свідоцтво про смерть та довідка про смерть** – відділом реєстрації актів громадянського стану районних, районних у містах, міських (міст обласного значення) управлінь юстиції, виконавчим органом сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад, консульською установою чи дипломатичним представництвом України.

Зазначені документи можуть надаватися за дорученням виконавця волевиявлення померлого або особи, яка зобов'язалася поховати померлого, іншій юридичній чи фізичній особі.

У разі смерті громадянина на території іноземної держави та за наявності письмового волевиявлення про поховання його тіла на території

України, посвідченого належним чином, поховання здійснюється у відповідних місцях поховань на території України виконавцем волевиявлення померлого або особою, яка зобов'язалася поховати померлого, за сприяння консульської установи чи дипломатичного представництва України.

У разі смерті одинокого громадянина або громадянина, від поховання якого відмовилися рідні, на території іноземної держави та за наявності письмового волевиявлення про поховання його тіла на території України, посвідченого належним чином, поховання здійснюється у відповідних місцях поховань на території України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Особа, яка зобов'язалася поховати померлого, на підставі свідоцтва про смерть **звертається до сільського голови або ритуальної служби** з приводу укладення відповідного договору-замовлення на організацію та проведення поховання. Ця особа має право вибирати виконавців послуг серед суб'єктів господарської діяльності, які уклали договори із сільським головою або ритуальною службою про надання цих послуг.

Ритуальні послуги надаються за плату згідно з договором-замовленням, крім випадків, передбачених законом.

Виконавець може надавати ритуальні послуги, визначені необхідним мінімальним переліком окремих видів ритуальних послуг. Цей перелік затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері житлово-комунальної політики України.

Суб'єкти господарювання можуть самотійно на підставі звернення осіб, які зобов'язалися поховати померлого, виготовляти та реалізовувати предмети ритуальної належності, якщо вони відповідають державним стандартам та затвердженій вартості, де це передбачено законодавством. Єдину методику визначення вартості надання громадянам необхідного мінімального переліку окремих видів ритуальних послуг, реалізації предметів ритуальної належності затверджує спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері житлово-комунальної політики України.

Вартість послуг та предметів ритуальної належності визначається на принципах:

- доступності для кожного громадянина і рівності правових гарантій;
- визначення економічної обґрунтованості, планово-розрахункової собівартості та рентабельності при затвердженні ціни;
- відповідальності виконавчих органів сільських, селищних та міських рад та органів виконавчої влади за встановлені ними ціни;
- відкритості, доступності та прозорості структури ціни;

- оплати тільки тих послуг, що відповідають державним стандартам та нормативним документам.

Необхідний мінімальний перелік вимог щодо порядку організації поховання і ритуального обслуговування населення затверджує спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері житлово-комунальної політики України.

Виконавцю волевиявлення померлого або особи, яка зобов'язалася поховати померлого, надається **допомога на поховання** (стаття 13 цього закону).

Розмір допомоги на поховання та порядок її надання виконавцю волевиявлення померлого або особи, яка зобов'язалася поховати померлого, встановлює Кабінет Міністрів України, якщо інше не передбачено законом. Розмір допомоги на поховання не може бути меншим за розмір, визначений Кабінетом Міністрів України.

Безоплатно для виконавця волевиявлення померлого або особи, яка зобов'язалася поховати померлого, здійснюється поховання (стаття 14 цього закону):

- а) з військовими почесними померлих осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною: Героїв Радянського Союзу; повних кавалерів ордена Слави; осіб, нагороджених чотирма і більше медалями „За відвагу“; Героїв Соціалістичної Праці, удостоєних цього звання за працю в період Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років;
- б) осіб, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною: Героїв Соціалістичної Праці; Героїв України; повних кавалерів ордена Трудової Слави;
- в) учасників бойових дій відповідно до Закону України „Про увічнення Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років“.

На могилі померлої (загиблої) особи, яка має особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, безоплатно споруджується надгробок за встановленим Кабінетом Міністрів України зразком.

Збройні Сили України, інші утворені відповідно до закону військові формування, а також Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, інші державні органи надають допомогу в проведенні поховання померлих сім'ям, батькам або іншим особам, які зобов'язалися поховати померлих військовослужбовців, осіб начальницького та рядового складу органів внутрішніх справ, кримінально-виконавчої системи, осіб начальницького складу податкової міліції, які померли (загинули) під час проходження служби (виконання службових обов'язків), компенсують матеріальні витрати на

ритуальні послуги та на спорудження надгробків у порядку та розмірах, що визначаються Кабінетом Міністрів України.

Поховання померлих одиноких громадян, осіб без певного місця проживання, громадян, від поховання яких відмовилися рідні, знайдених невпізнаних трупів здійснюється за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів (стаття 16 цього закону).

Поховання померлих, які проживали в закладах різних типів (стаття 17 цього закону), а саме: які проживали в будинках-інтернатах для громадян похилого віку та інвалідів, геріатричних пансіонатах, пансіонатах для ветеранів війни і праці, психоневрологічних інтернатах, дитячих будинках-інтернатах, територіальних центрах соціального обслуговування пенсіонерів і одиноких непрацездатних громадян та в стаціонарних закладах інших типів, **здійснюється за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів.**

Поховання померлих осіб, які відбували покарання в місцях позбавлення волі, здійснюється згідно із цим Законом за рахунок коштів установи, де відбував покарання померлий, або за рахунок коштів виконавця волевиявлення померлого чи особи, яка зобов'язалася поховати померлого, за бажанням цих осіб у встановленому порядку.

Перепоховання останків померлих (стаття 21 цього закону) допускається у виняткових випадках за рішенням виконавчого органу сільської, селищної, міської ради на підставі письмового звернення особи, яка здійснила поховання, висновку органу санітарно-епідеміологічної служби, лікарського свідоцтва про смерть, дозволу виконавчого органу відповідної сільської, селищної, міської ради на поховання останків на іншому кладовищі. Перепоховання останків померлих може здійснюватися в інших випадках згідно із законодавством України.

Перепоховання останків померлих, воїнів із братських і одиночних могил здійснюється з дотриманням вимог законів України „Про охорону культурної спадщини“ (1805-14) та „Про увічнення Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років“.

Під час перепоховання останків померлих контроль за дотриманням безпечних умов праці протягом усього терміну ведення робіт здійснює виконавчий орган відповідної сільської, селищної, міської ради.

Перепоховання останків померлих здійснюється за рахунок коштів особи, яка ініціює перепоховання.

Переміщення тіл померлих (стаття 22 цього закону) **через державний кордон України** (у тому числі переміщення через територію України

транзитом) здійснюється за умови пред'явлення митному органу особою, яка переміщує (супроводжує) тіло померлого, таких документів: свідоцтва про смерть або іншого документа, що засвідчує факт смерті, виданого компетентним органом; довідки про те, що в тілі та труні (урні) немає вкладень, переміщення яких через державний кордон України заборонено. Таку довідку видає судово-медичний експерт у присутності посадової особи відповідного митного органу – в разі вивезення труни (урни) за кордон – або відповідний компетентний орган іноземної держави з легалізацією такої довідки консульською чи дипломатичною установою України за кордоном – у разі ввезення труни (урни) на територію України.

Тіло померлого повинне вміщуватися в металеву герметичну труну (урну), яка опечатується посадовими особами, зазначеними в абзаці третьому частини першої цієї статті.

Розкриття труни (урни) можливе у виняткових випадках за наявності достовірної інформації щодо вкладень, переміщення яких через державний кордон України заборонено. Розкриття здійснюється в спеціальному приміщенні закладу охорони здоров'я України в присутності посадової особи митного органу та особи, яка супроводжує труну (урну), або представника підприємства, який здійснює перевезення, а також інших осіб у випадках, передбачених законом, з дотриманням вимог санітарно-епідеміологічного законодавства України.

Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад забезпечують (стаття 23 цього закону) планування та впорядкування території місць поховання згідно з генеральними планами забудови відповідних населених пунктів та іншої містобудівної документації з дотриманням обов'язкових містобудівних, екологічних та санітарно-гігієнічних вимог.

Порядок функціонування місць поховань визначається виконавчим органом сільської, селищної, міської ради. Існуючі місця поховання не підлягають знесенню і можуть бути перенесені тільки за рішенням відповідного органу місцевого самоврядування у випадку постійного підтоплення, зсуву, землетрусу або іншого стихійного лиха.

Орган місцевого самоврядування може прийняти рішення про часткове або повне припинення поховання померлих (закриття) кладовища в разі, якщо на території кладовища немає вільних місць для облаштування нових могил (колумбарних ніш), а поховання померлих можливе лише на місцях родинного поховання або шляхом підпоховання в могилах за згодою користувачів місць поховання відповідно до статті 25 цього Закону.

За зверненням виконавця волевиявлення померлого або особи, яка взяла на себе зобов'язання поховати померлого, на території кладовища безоплатно виділяється **місце для поховання померлого** відповідно до затвердженої проектної документації (стаття 25 цього закону). За бажанням одного з родичів для поховання двох чи більше померлих безоплатно виділяється **місце для родинного поховання**.

Після здійснення поховання померлого **виконавцю волевиявлення** померлого або особі, яка взяла на себе зобов'язання поховати померлого, як користувачу місця поховання (користувачу місця родинного поховання) спеціалізованим комунальним підприємством (а в разі його відсутності – виконавчим органом сільської, селищної, міської ради) **видається відповідне свідоцтво**, зразок якого затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері житлово-комунальної політики України.

Це свідоцтво дає право його пред'явнику на встановлення намогильних споруд у межах могили (родинного поховання), вирішення питання про проведення підпоховання, здійснювати інші дії, пов'язані з використанням місця поховання, якщо це не суперечить законодавству.

На могилах (місцях родинного поховання) **можуть встановлюватися** намогильні споруди, склепи за індивідуальним замовленням у межах, встановлених для могили (родинного поховання). Встановлені намогильні споруди, склепи реєструються спеціалізованим комунальним підприємством (а в разі його ради) у книзі обліку намогильних споруд, форму якої затверджує спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері житлово-комунальної політики України.

Забороняється здійснювати поховання інших померлих (підпоховання), встановлення намогильної споруди, склепу без згоди користувача місця поховання (користувача місця родинного поховання).

Поховання померлих (види поховань) може здійснюватися шляхом (стаття 26 цього закону): закопування в могилі труни з тілом померлого; спалювання в крематорії труни з тілом померлого та закопування в могилі чи розміщення в колумбарній ніші урни з прахом померлого; розвіювання праху померлого.

З урахуванням етнічних, релігійних чи культурних традицій поховання померлих може здійснюватися іншим способом. Поховання померлих здійснюється з дотриманням вимог санітарно-епідеміологічного законодавства.

Кожне **поховання та перепоховання померлих реєструється** спеціалізованим комунальним підприємством (а в разі його відсутності – виконав-

чим органом сільської, селищної, міської ради) у книзі реєстрації поховань померлих, форма якої встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері житлово-комунальної політики України.

У разі ліквідації кладовища книга реєстрації поховань померлих передається на зберігання до архіву органу місцевого самоврядування.

Землі, на яких розташовані місця поховання, є об'єктами права комунальної власності і не підлягають приватизації або передачі в оренду (стаття 28 цього закону).

II. РЕЄСТРАЦІЯ ПРАВ ВЛАСНОСТІ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО.

Відповідно до наказу Міністерства юстиції України від 07.02.2002 N 7/5 „Про затвердження Тимчасового положення про порядок реєстрації прав власності на нерухоме майно“:

- до прийняття Верховною Радою України та набрання чинності законом України про державну реєстрацію прав на об'єкти нерухомого майна бюро технічної інвентаризації (далі – БТІ) здійснюють реєстрацію прав власності на нерухоме майно;
- реєстрація прав власності на нерухоме майно здійснюється у відповідності з *„Тимчасовим положенням про порядок державної реєстрації прав власності на нерухоме майно“ (далі – положення)*.

Які основні норми цього положення?

Тимчасове положення про порядок реєстрації прав власності на нерухоме майно (пункт 1.1 положення) **визначає порядок реєстрації прав власності на нерухоме майно в Україні і спрямоване на забезпечення визнання та захисту цих прав, створення умов для функціонування ринку нерухомого майна, активізації інвестиційної діяльності**. Положення діє на всій території України і є обов'язковим для виконання громадянами, міністерствами, іншими центральними і місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами й організаціями незалежно від форм власності.

Державну реєстрацію прав власності на нерухоме майно (пункт 1.3 положення) **здійснюють підприємства бюро технічної інвентаризації (далі – БТІ) у межах визначених адміністративно-територіальних одиниць**.

Здійснення державної реєстрації прав власності на нерухоме майно в межах одного населеного пункту кількома БТІ не допускається.

Державна реєстрація прав власності на нерухоме майно (далі – реєстрація прав) – **це внесення запису до Реєстру прав власності на нерухоме майно у зв'язку з виникненням, існуванням або припиненням права власності на нерухоме майно**, що здійснюється БТІ за місцезнаходженням об'єктів нерухомого майна на підставі правовстановлювальних документів коштом особи, що звернулася до БТІ (пункт 1.4 положення).

Обов'язковій реєстрації прав підлягає право власності на (пункт 1.5 положення) нерухоме майно фізичних та юридичних осіб, у тому числі іноземців та осіб без громадянства, іноземних юридичних осіб, міжнародних організацій, іноземних держав, а також територіальних громад в особі органів місцевого самоврядування та держави в особі органів, уповноважених управляти державним майном.

Реєстрації підлягають права власності тільки на об'єкти (пункт 1.6 положення) нерухомого майна, будівництво яких закінчено та які прийняті в експлуатацію у встановленому порядку, за наявності матеріалів технічної інвентаризації, підготовлених тим БТІ, яке проводить реєстрацію права власності на ці об'єкти.

Не підлягають реєстрації тимчасові споруди, а також споруди, не пов'язані фундаментом із землею.

Реєстр прав власності на нерухоме майно (далі – Реєстр прав) є інформаційною системою, яка **містить відомості про зареєстровані права власності, суб'єктів прав, об'єкти нерухомого майна, правовстановлювальні документи**, на підставі яких здійснено реєстрацію прав власності (пункт 1.7 положення).

Технологічні та технічні засоби ведення Реєстру прав (пункт 1.8 положення) забезпечують **довічне зберігання та достовірність інформації**, її захист від несанкціонованого доступу та внесення не документованих записів, можливість оновлення, архівування та відновлення даних, їх оперативного пошуку та документального відтворення процедури реєстрації, контроль реєстраційних записів і запитів до Реєстру прав, оперативне надання витягів із Реєстру прав.

Держателем Реєстру прав (пункт 1.9 положення) є **Мін'юст**, який забезпечує функціонування Реєстру.

БТІ, які уклали відповідні договори з Адміністратором Реєстру прав, мають прямий доступ до електронного Реєстру прав, вносять відповідні дані до Реєстру прав, надають витяги з Реєстру прав та виконують інші функції, передбачені цим Положенням.

Адміністратором Реєстру прав є державне підприємство „Інформаційний центр” Мін'юсту (пункт 1.10 положення), що здійснює програмно-інформаційне забезпечення Реєстру прав, відповідає за його функціонування, збереження даних і захист їх від руйнування, має повний доступ до структури єдиної комп'ютерної бази даних Реєстру прав.

У разі виявлення невідповідності запису Реєстру прав на електронних носіях запису на паперових носіях пріоритет має запис на паперових носіях.

Рішення про реєстрацію чи відмову в реєстрації прав приймає **реєстратор прав власності** на нерухоме майно (далі – реєстратор), що є працівником БТІ, який безпосередньо здійснює реєстрацію прав власності на нерухоме майно (п. 1.12 положення).

Реєстраторами можуть бути призначені особи з вищою юридичною освітою. Відмова в реєстрації прав власності на нерухоме майно може бути оскаржена відповідно до чинного законодавства.

Реєстрація прав проводиться в такому порядку (п. 1.13 положення):

- приймання й перевірка документів, поданих для реєстрації прав власності на нерухоме майно;
- установлення відсутності підстав для відмови в реєстрації прав;
- прийняття рішення про реєстрацію прав власності або про відмову в реєстрації прав;
- унесення записів до Реєстру прав;
- учинення написів на правовстановлювальних документах;
- видача витягів із Реєстру прав про реєстрацію прав.

Як подати документи на реєстрацію прав?

Для реєстрації виникнення, існування, припинення прав власності на нерухоме майно (п. 2.1 положення) та оформлення прав власності на нерухоме майно **до БТІ разом із заявою про реєстрацію прав** власності **подаються правовстановлювальні документи** (додаток 1), їх копії (нотаріально засвідчені), а також інші документи, що визначені цим Положенням. Відповідальність за достовірність та повноту інформації у документах несе власник (власники) нерухомого майна.

Правовстановлювальні документи, які відповідно до закону підлягають обов'язковій державній реєстрації, приймаються за умови проведення їх державної реєстрації.

При реєстрації прав власності на нерухоме майно, які виникли відповідно до договорів про відчуження нерухомого майна (п. 2.2 положення), **що не посвідчені в нотаріальному порядку**, подається також довідка про відсутність або наявності арештів з Єдиного реєстру заборон відчуження об'єктів нерухомого майна, яка видається на підставі відповідного запиту БТІ (додаток 2), та витяг з Реєстру застав рухомого майна про наявність чи відсутність податкової застави на об'єкт нерухомого майна.

Для здійснення реєстрації права власності на нерухоме майно (пункт 2.3 положення) власник (власники) або належним чином уповноважена ним (ними) особа подає заяву встановленої форми (додаток 3).

Під час подання заяви про реєстрацію прав власності фізична особа повинна пред'явити (пункт 2.4 положення) документ, що посвідчує її особу, а у разі подання заяви представником фізичної чи юридичної особи – документ, що підтверджує повноваження діяти від імені цих осіб, при цьому особа, яка представляє особу – нерезидента України, пред'являє документи, які в разі необхідності легалізовані в установленому чинним законодавством України порядку.

Якщо заява про реєстрацію прав власності на нерухоме майно подається не пізніше як через дванадцять місяців після виникнення цього права (пункт 2.5 положення), то об'єкт не підлягає повторній технічній інвентаризації. Якщо строк подачі заяви порушено, то реєстрації прав власності повинна передувати технічна інвентаризація об'єктів.

Заява про реєстрацію прав власності подається до БТІ, яке здійснює свою діяльність на території тієї адміністративно-територіальної одиниці, на якій розташований об'єкт нерухомого майна (пункт 2.6 положення).

Документи, що підтверджують виникнення, існування, припинення прав власності на нерухоме майно і подаються для реєстрації прав, повинні відповідати вимогам, установленим цим Положенням та іншими актами чинного законодавства України.

Тексти документів, що подаються на реєстрацію прав, мають бути написані розбірливо, найменування юридичних осіб – без скорочення та із зазначенням їх місцезнаходження. Прізвище, ім'я, по батькові фізичних осіб та адреси їх місця проживання мають бути написані повністю (пункт 2.8 положення).

Не підлягають прийманню на реєстрацію прав власності ті документи, які мають підчищення або приписки, закреслені слова та інші не обумовлені в них виправлення, документи, заповнені олівцем, а також документи з такими виправленнями та пошкодженнями, що не дають змоги однозначно тлумачити їх зміст.

Заява про реєстрацію прав власності на нерухоме майно може бути відкликана заявником (заявниками) у будь-який момент до прийняття реєстратором рішення щодо цієї заяви (пункт 2.10 положення).

Відкликання заяви про реєстрацію прав власності на нерухоме майно здійснюється шляхом подання заявником (заявниками) письмового клопотання встановленої форми (додаток 4) про відкликання заяви.

При отриманні заяви та документів, необхідних для проведення реєстрації прав, заявникові, за його бажанням, надається розписка (додаток 5), яка повертається після повернення заявникові правовстановлювальних документів.

Яка процедура прийняття рішення реєстратором прав?

З моменту прийняття заяви розпочинається розгляд реєстратором заяви та доданих до неї документів.

Реєстратор (пункт 3.1 положення):

- **установлює відповідність** заявлених прав і поданих документів вимогам законодавства, а також відсутність суперечностей між заявленими та вже зареєстрованими правами на об'єкт нерухомості, інших підстав для відмови в реєстрації прав;
- **перевіряє угоди**, які відповідно до чинного законодавства України не були нотаріально посвідчені;
- **приймає рішення про реєстрацію** прав власності чи про відмову в реєстрації прав власності;
- **видає витяги з Реєстру прав або відмовляє** у наданні таких витягів.

У своїх діях реєстратор керується виключно чинним законодавством України.

Рішення реєстратора про відмову в реєстрації прав власності на нерухоме майно потребує письмового оформлення та **повинно містити** (пункт 3.2 положення):

- дату й місце прийняття рішення;
- стислий опис майна, щодо якого приймається рішення;
- підстави винесення рішення та правове обґрунтування;
- реєстраційний номер об'єкта нерухомого майна (за наявності).

Рішення про відмову в реєстрації прав видається на бланку БТІ за формою, визначеною у додатку 6, посвідчується підписами реєстратора, начальника або уповноваженою ним особою та скріплюється печаткою БТІ.

У реєстрації прав на нерухоме майно може бути відмовлено, якщо (пункт 3.3 положення):

- заявлене право не є таким, що підлягає реєстрації відповідно до цього Положення;
- об'єкт нерухомого майна розташований на території, реєстрацію прав власності на якій здійснює інше БТІ;

- із заявою про реєстрацію прав власності на нерухоме майно звернулась особа, яка не може бути заявником відповідно до цього Положення;
- подані документи не відповідають вимогам, установленим цим Положенням та іншими актами чинного законодавства України, або не дають змоги установити відповідність заявлених прав і поданих документів вимогам законодавства;
- заявлене право вже зареєстроване;
- не проведено інвентаризаційних робіт або вони проведені не тим БТІ, яке здійснює реєстрацію прав власності на нерухоме майно;
- право власності на нерухоме майно виникло на підставі договорів відчуження, за наявності інформації про накладення арешту на відчуження об'єктів нерухомого майна з Єдиного реєстру заборон відчуження об'єктів нерухомого майна;
- право власності на нерухоме майно, що перебуває у податковій заставі, виникло без дотримання встановленого порядку відчуження;
- відчуження нерухомого майна відбулося без отримання витягу з Реєстру прав або строк його дії закінчився;
- при укладені угод між юридичними особами, які нотаріально не посвідчені, не надано правовстановлювальний документ попереднього власника.

Розгляд заяви і прийняття рішення щодо реєстрації права або відмови в реєстрації проводиться у строк (пункт 3.4 положення), який з дня отримання заяви БТІ **не повинен перевищувати тридцяти календарних** днів без урахування терміну проведення інвентаризаційних робіт, а також строку прийняття рішення органами, визначеними пунктом 6.1 цього Положення. Про відмову в реєстрації реєстратор письмово повідомляє заявника.

Реєстрації підлягають виключно заявлені права за умови їх відповідності чинному законодавству України і пред'явленим правовстановлювальним документам. Забороняється тлумачення прав реєстратором або самотійне внесення ним змін до відомостей про заявлені права власності (пункт 3.5 положення).

Реєстрація прав проводиться після технічної інвентаризації об'єкта, права щодо якого підлягають реєстрації.

Унесення запису до Реєстру прав здійснюється (пункт 3.7 положення) після прийняття рішення про реєстрацію прав власності.

Після прийняття рішення реєстратором та внесення запису до Реєстру прав (пункт 3.8 положення) на правовстановлювальних документах

робиться відмітка (штамп) про реєстрацію відповідних прав (додаток 7), видається витяг про реєстрацію права власності на нерухоме майно, який є невід'ємною частиною правовстановлювального документа та містить:

- реєстраційний номер нерухомого майна;
- адресу (місцезнаходження) нерухомого майна;
- призначення (назву) нерухомого майна;
- підстави виникнення чи припинення права власності;
- особливі позначки реєстратора (дані, у разі їх наявності, про самовільно збудовані, прибудовані чи реконструйовані об'єкти, про накладення арешту, про перебування майна у податковій заставі тощо);
- відомості про власника (власників);
- дату видачі витягу про реєстрацію прав власності на нерухоме майно;
- прізвище, ім'я, по батькові реєстратора;
- підпис реєстратора;
- підпис начальника БТІ або уповноваженої ним особи.
- Зазначений витяг скріплюється печаткою БТІ.

Разом із витягом власнику (власникам) або уповноваженій особі повертаються правовстановлювальні документи.

У разі переходу права власності на нерухоме майно (пункт 3.9 положення), яке вже зареєстроване в Реєстрі прав, реєстратор при реєстрації прав на це майно одночасно скасовує попередній запис щодо права власності на це майно. У разі необхідності із заявою про скасування запису в Реєстрі прав може звернутися попередній власник, якщо право не було зареєстровано новим власником.

У разі відмови власника від права власності на нерухоме майно (пункт 3.10 положення) в розділ Реєстру прав уноситься відповідний запис про відмову на підставі заяви власника майна, поданої особисто та справжність підпису на якій засвідчено нотаріусом.

До заяви додаються правовстановлювальні документи, на підставі яких була проведена реєстрація прав власності на нерухоме майно та які підлягають анулюванню реєстратором.

Оригінали анульованих правостановлювальних документів з відміткою „Анульовано“, завіреною печаткою БТІ, підшиваються до реєстраційної справи. У записах Реєстру прав робиться відмітка про відмову від права власності на підставі відповідної заяви власника майна, та одночасно про це повідомляються органи місцевого самоврядування. Заявнику видається витяг з Реєстру прав.

Безхазяйне нерухоме майно береться на облік БТІ за місцезнаходженням нерухомого майна за заявою відповідного органу місцевого самоврядування. При цьому у відповідному розділі Реєстру прав робиться відмітка „безхазяйне“. Про взяття на облік безхазяйного нерухомого майна органу місцевого самоврядування видається інформаційна довідка з Реєстру прав на бланку відповідного БТІ.

Що таке реєстр прав та реєстраційна справа?

У Реєстрі прав на кожне нерухоме майно, право власності на яке заявлено вперше, за рішенням реєстратора про реєстрацію права власності відкриваються відповідні розділи (пункт 4.1 положення).

Розділ Реєстру прав має дві частини, які включають записи про нерухоме майно та про право власності на нього.

Записи про нерухоме майно містять:

- еєстраційний номер об'єкта нерухомого майна та відомості про його місцезнаходження;
- призначення нерухомого майна;
- опис нерухомого майна, отриманий у порядку технічної інвентаризації (дані про розміри земельної ділянки (у разі наявності такої інформації), будівлі, її частини, споруди та інші характеристики, перелік яких установлені нормативно-правовими актами);
- зміни в описі нерухомого майна (у разі добудови, знесення, нового будівництва тощо), отримані в порядку технічної інвентаризації;
- вартість нерухомого майна за станом на дату проведення інвентаризаційних робіт;
- дату внесення записів та дату внесення змін до записів;
- прізвище реєстратора.

Записи про право власності на нерухоме майно містять:

- **для власників (співвласників) – фізичних осіб – громадян України** – прізвище, ім'я та по батькові, дату та місце народження, адресу постійного місця проживання, ідентифікаційний номер у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів (крім осіб, які через свої релігійні або інші переконання відмовляються від прийняття ідентифікаційного номера та офіційно повідомляють про це відповідні державні органи),

дані документа, що посвідчує особу; для іноземних громадян – прізвище, ім'я та по батькові (за наявності останнього), адреса постійного місця проживання за межами України, дані документа, що посвідчує особу;

- **для власників (співвласників) – юридичних осіб – резидентів** – назву, місцезнаходження, код у Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України;
- **для власників – юридичних осіб – нерезидентів** – найменування, місцезнаходження та країну, де зареєстровано юридичну особу;
- вид спільної власності та розмір часток, якщо майно належить на праві спільної часткової власності; підстави виникнення чи припинення права власності;
- дату внесення записів та дату внесення змін до записів;
- прізвище реєстратора та дату прийняття рішень.

Реєстраційна справа відкривається на нерухоме майно, право власності на яке підлягає реєстрації.

Реєстраційна справа містить такі документи:

- заяви про реєстрацію відповідних прав;
- копію розділу Реєстру прав;
- нотаріально засвідчені копії право встановлювальних документів, що підтверджують права на нерухоме майно;
- документи, що свідчать про внесення плати за реєстрацію;
- інформацію про видані витяги з Реєстру прав;
- дані технічної інвентаризації;
- інші документи, що є підставою для реєстрації прав.

Документи в реєстраційній справі розміщуються в порядку їх надходження і мають послідовну нумерацію.

Вилучення документів із реєстраційної справи забороняється, крім випадків, передбачених законодавством.

Розділ Реєстру прав та реєстраційна справа закриваються на підставі рішення реєстратора прав у разі:

- а) **знищення нерухомого майна за заявою власника майна:**(до заяви у цьому випадку додаються: акт відповідного органу, що засвідчує факт знищення майна; правовстановлювальні документи (у разі наявності) на знищене майно, які підлягають анулюванню у порядку, установленому цим Положенням);
- б) **поділу або об'єднання нерухомого майна.**

Закриті реєстраційні справи зберігаються в архіві БТІ в установленому чинним законодавством України порядку.

При поділі нерухомого майна для кожного з об'єктів нерухомого майна відкриваються нові розділи Реєстру прав і нові реєстраційні справи, кожному з об'єктів нерухомого майна присвоюється новий реєстраційний номер.

При реєстрації права власності на нерухоме майно, яке було об'єднано, для об'єкта нерухомого майна відкривається новий розділ Реєстру прав і нова реєстраційна справа, нерухомому майну присвоюється новий реєстраційний номер.

Який порядок надання витягу з Реєстру прав та інформації про зареєстровані права?

Право на отримання витягу мають (пункт 5.1 положення): власник (власники), його спадкоємці та правонаступники юридичних осіб, уповноважені особи; суд, органи внутрішніх справ, органи прокуратури, органи державної податкової служби, державні виконавці, нотаріуси, органи Служби безпеки України та інші органи державної влади (посадові особи), якщо запит зроблено у зв'язку із здійсненням ними повноважень, визначених чинним законодавством України, отримують інформаційну довідку з Реєстру прав на бланку відповідного БТІ.

У разі відсутності необхідних даних у Реєстрі прав використовуються дані паперових записів.

Витяг з Реєстру прав або інформаційна довідка видаються (пункт 5.2 положення) на підставі відомостей, які містяться в Реєстрі прав, після отримання відповідної заяви встановленої форми (додаток 8) чи офіційного запиту від органів. Під час подання заяви про отримання витягу з Реєстру прав фізична особа повинна пред'явити документ, що посвідчує її особу, а в разі подання заяви представником фізичної чи юридичної особи – документ, що підтверджує повноваження діяти від імені цих осіб, при цьому особа, яка представляє особу – нерезидента України, пред'являє документи, які у разі необхідності легалізуються в установленому порядку.

Інформаційна довідка надається лише за письмовим запитом (пункт 5.4 положення) уповноважених органів державної влади (посадових осіб). Запит подається на бланку встановленої форми, із зазначенням законних підстав для такого запиту, за підписом керівника або особи, що його замі-

щує, із зазначенням відповідних номерів справи, у зв'язку з якою виникла потреба в отриманні інформації.

Реєстратор протягом тридцяти календарних днів з дня реєстрації заяви, без урахування терміну проведення інвентаризаційних робіт (пункт 5.4 положення), а також строку прийняття рішення надає витяг з Реєстру прав або приймає рішення про відмову в наданні такого витягу. **Інформаційна довідка надається протягом тридцяти календарних днів з дня прийняття відповідного запиту.**

Видачі витягу передуює проведення інвентаризаційних робіт.

Витяг є дійсним протягом трьох місяців з моменту його видачі.

Витяг з Реєстру прав власності на нерухоме майно містить (пункт 5.8 положення):

- реєстраційний номер нерухомого майна;
- адресу (місцезнаходження) нерухомого майна;
- підстави виникнення чи припинення права власності;
- відомості про власника (власників);
- форму власності;
- вид і розмір часток спільної власності;
- опис нерухомого майна (розміри земельної ділянки, на якій розташований об'єкт; найменування будівель, споруд та їх літеровка; призначення майна; матеріали стін кожної будівлі та споруди; розмір житлової та нежитлової площі; процент зношеності тощо);
- вартість (вартість будівель і споруд за даними інвентаризації, у тому числі й самовільно збудованих, прибудованих чи реконструйованих, з урахуванням фізичного зносу та діючої індексації);
- особливі позначки реєстратора (дані, у разі їх наявності, про самовільно збудовані, прибудовані чи реконструйовані об'єкти, про накладення арешту, про перебування майна у податковій заставі тощо);
- термін чинності;
- дату видачі витягу з Реєстру прав;
- прізвище, ім'я, по батькові реєстратора;
- підпис начальника БТІ або уповноваженої ним особи;
- підпис реєстратора.

Зазначений витяг скріплюється печаткою БТІ.

Витяг з Реєстру прав для оформлення спадщини видається спадкоємцям згідно з письмовим запитом нотаріуса (пункт 5.9 положення). Інформаційна довідка з Реєстру прав надається особам, визначеним цим Положенням.

Інформаційна довідка з Реєстру прав власності на нерухоме майно містить (пункт 5.10 положення):

- реєстраційний номер нерухомого майна;
- адресу (місцезнаходження) нерухомого майна;
- призначення нерухомого майна;
- підстави виникнення чи припинення права власності;
- відомості про власника (власників);
- форму власності;
- вид і розмір часток спільної власності, вартість;
- дату внесення запису;
- прізвище, ім'я, по батькові реєстратора;
- підпис реєстратора; підпис начальника БТІ або уповноваженої ним особи.

Зазначена довідка скріплюється печаткою БТІ.

У задоволенні заяви про надання витягу з Реєстру прав може бути відмовлено (пункт 5.11 положення), якщо заявник не має права на отримання тих відомостей з Реєстру прав, які були викладені в його заяві. У задоволенні запиту про надання інформації з Реєстру прав може бути відмовлено, якщо запит зроблено без дотримання вимог цього Положення.

Які особливості оформлення права власності на об'єкти нерухомого майна?

Оформлення права власності на об'єкти нерухомого майна провадиться з видачею свідоцтва про право власності (пункт 6.1 положення):

а) місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування:

- **фізичним особам та юридичним особам** на новозбудовані, перебувані або реконструйовані об'єкти нерухомого майна за наявності акта про право власності на землю або рішення про відведення земельної ділянки для цієї мети та за наявності акта комісії про прийняття об'єкта і введення його в експлуатацію;
- **власникам спільних будівель**, які на законних підставах зробили перебудову, прибудову, унаслідок чого змінилися належні їм частки. У разі, якщо співвласники не згодні змінити частки добровільно, це питання вирішується в судовому порядку;

- **членам житлового, житлово-будівельного, дачного, гаражного чи іншого кооперативу, товариства або об'єднання**, які повністю внесли свої пайові внески;
 - **юридичним особам** у разі внесення до статутного фонду об'єктів нерухомого майна їх засновниками;
 - **фізичним особам та юридичним особам**, які в разі ліквідації (реорганізації) підприємства, об'єднання, організації отримали у власність у встановленому законодавством порядку нерухоме майно підприємства, об'єднання, організації, що ліквідовується;
 - **фізичним особам та юридичним особам**, що вийшли зі складу засновників підприємства і за рішенням засновників (власників) отримали у власність об'єкт нерухомого майна, переданий їм за актом приймання-передавання;
 - **інвесторам**, які у встановленому законодавством України порядку отримали у власність об'єкти нерухомого майна або його частини, побудовані за їх кошти, за наявності відповідного рішення місцевого органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, акта приймання-передавання об'єкта (частини) інвестору;
 - **реабілітованим громадянам**, яким повернуто у власність належні їм об'єкти нерухомого майна з представленням рішень комісій з реабілітації про повернення цього майна;
 - **у разі виділення окремого будинку зі складу об'єкта нерухомого майна**, що складається із двох або більше будинків (будівель);
 - **фізичним та юридичним особам при представленні договору про пайову участь у будівництві** об'єкта нерухомого майна, акта про прийняття об'єкта в експлуатацію та акта приймання-передавання цього об'єкта;
 - **фізичним та юридичним особам** на об'єкти нерухомого майна, які в установленому порядку переведені із житлових у не житлові і навпаки, при наданні рішення відповідного органу;
 - **фізичним та юридичним особам** на підставі документів, установлених законодавством, які підтверджують їх право власності на об'єкти нерухомого майна, крім правовстановлювальних документів, передбачених у додатку 1 до пункту 2.1 Тимчасового положення про порядок реєстрації прав власності на нерухоме майно;
- б) **державними органами приватизації** – наймачам квартир у державному житловому фонді, які приватизували їх відповідно до Закону України „Про приватизацію державного житлового фонду“ ;

в) **Державним управлінням справами** на житлові та не житлові об'єкти – суб'єктам, що беруть участь разом з Державним управлінням справами в будівництві нового житла, на їх частку.

Підготовку документів для видачі свідоцтв про право власності можуть за дорученням органів місцевого самоврядування, місцевої державної адміністрації та інших органів відповідно до законодавства проводити БТІ (пункт 6.2 положення).

Свідоцтво про право власності містить таку інформацію (пункт 6.3 положення):

- назву об'єкта нерухомого майна; місце видачі свідоцтва; дату видачі свідоцтва; назву органу, який видав свідоцтво;
- адресу (місцезнаходження) нерухомого майна; відомості про власника (власників); форму власності; вид і розмір часток спільної власності;
- дату прийняття рішення;
- прізвище, ім'я, по батькові керівника органу, який прийняв рішення; підпис керівника.

Свідоцтво скріплюється печаткою органу, який видав зазначене свідоцтво.

У разі крадіжки, втрати, пошкодження тощо свідоцтва про право власності (пункт 6.4 положення) чи витягу про реєстрацію прав БТІ **можуть видати дублікат** витягу або за дорученням органів місцевого самоврядування, місцевої державної адміністрації та інших органів здійснити необхідні підготовчі заходи для видачі дубліката свідоцтва.

Для отримання дубліката свідоцтва чи витягу подається заява, якій передуює опублікування в пресі повідомлення про недійсність викрадених, загублених, пошкоджених свідоцтв про право власності чи витягів про реєстрацію прав. БТІ перевіряє належність заявленої вимоги відомостям з Реєстру прав та оформлює дублікат свідоцтва чи витягу.

На дублікаті свідоцтва чи витягу обов'язково зазначається його номер та в Реєстрі прав робиться відмітка про втрату оригіналу свідоцтва чи витягу та відмітка про видачу дубліката свідоцтва чи витягу.

В яких випадках справляється плата за реєстрацію прав власності на нерухоме майно та надання витягів з Реєстру прав?

За інвентаризацію нерухомого майна, за оформлення прав власності на об'єкти нерухомого майна та реєстрацію таких прав (пункт 7.1 положення) справляється плата, яка встановлюється Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 року № 1548 „Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)” (із змінами та доповненнями).

Інформаційні довідки з Реєстру прав власності на нерухоме майно надаються безоплатно органам державної влади (посадовим особам), зазначеним у цьому положенні.

За надання витягу про реєстрацію прав власності на нерухоме майно та витягу з Реєстру прав справляється плата, яка визначається Міністерством юстиції України (пункт 7.3 положення).

Додаток 1

ПЕРЕЛІК правовстановлювальних документів, на підставі яких проводиться реєстрація прав власності на об'єкти нерухомого майна

1. Договори, за якими відповідно до законодавства передбачається перехід права власності, зокрема купівлі-продажу, міни, дарування, довічного утримання, лізингу, предметом яких є нерухоме майно, про припинення права на аліменти для дитини у зв'язку з передачею права власності на нерухоме майно, договори про задоволення вимог іпотекодержателя, договори про виділ у натурі частки нерухомого майна, про поділ нерухомого майна, що є в спільній частковій чи спільній сумісній власності.

2. Свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя, що видаються державними та приватними нотаріусами.

3. Свідоцтва про право на спадщину, видані державними нотаріусами.

4. Свідоцтва про придбання нерухомого майна з прилюдних торгів, видані державними та приватними нотаріусами.

5. Свідоцтва про придбання об'єктів нерухомого майна на аукціонах з реалізації заставленого майна, видані державними та приватними нотаріусами.

6. Свідоцтва про право власності на об'єкти нерухомого майна, видані органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями.

7. Свідоцтва про право власності, видані органами приватизації наймачам квартир у державному житловому фонді.

8. Свідоцтва про право на спадщину та свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя, оформлені консульськими установами України.

9. Договори відчуження нерухомого майна, що перебуває у податковій заставі, укладені шляхом проведення цільових біржових чи позабіржових аукціонів з метою погашення податкового зобов'язання.

10. Рішення судів, третейських судів про визнання права власності на об'єкти нерухомого майна, про встановлення факту права власності на об'єкти нерухомого майна, про передачу безхазяйного нерухомого майна до комунальної власності.

11. Акти про денационалізацію (демуніципалізацію) будівель.

12. Витяг із нотаріально посвідченого договору, укладеного між житлово-будівельним кооперативом або членом цього кооперативу і місцевими органами виконавчої влади, про безстрокове користування відведеною земельною ділянкою і про будівництво багатоквартирного будинку з правом власності на окрему квартиру, за наявності акта про прийняття будинку в експлуатацію.

13. Рішення товариського суду про розподіл майна колишнього колгоспного двору.

14. Мирова угода, затверджена ухвалою суду.

15. Рішення засновника про створення державної (національної) акціонерної компанії, державної (національної) холдингової компанії, відкритого акціонерного товариства, створеного в процесі приватизації (корпоратизації), та акт приймання-передавання нерухомого майна або перелік зазначеного майна, наданий засновником чи державним органом приватизації.

16. Дублікати правовстановлювальних документів, видані державними та приватними нотаріусами, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, органами приватизації, копії архівних документів, видані державними архівами.

17. Свідоцтва про право власності на нерухоме майно загальносоюзних творчих спілок колишнього СРСР, які видаються Фондом державного майна.

18. Свідоцтва про право власності, видані Державним управлінням справами, на житлові та нежитлові об'єкти суб'єктам, що беруть участь разом з Державним управлінням справами в будівництві нового житла.

Примітка. Реєстрація договорів (контрактів) купівлі-продажу споруд (приміщень) для розміщення дипломатичних представництв, консульських установ та міжнародних міжурядових організацій, видача свідоцтв про власність проводиться лише за наявності відповідної ноти Міністерства закордонних справ України, а для розміщення міжнародних неурядових та іноземних організацій – листа відповідно Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласної, Севастопольської міської державних адміністрацій.

Додаток 2

(назва Реєстратора Єдиного
реєстру заборон відчуження
об'єктів нерухомого майна)

(назва БТІ)

ЗАПИТ **про надання довідки з Єдиного реєстру заборон** **відчуження об'єктів нерухомого майна**

У зв'язку із зверненням _____
(указати П.І.Б. для громадян(-ина) чи найменування юридичної особи)

про реєстрацію прав власності на нерухоме майно та відповідно до пункту 2.2 Тимчасового положення про порядок реєстрації прав власності на нерухоме майно просимо надати довідку про відсутність або наявності арештів на відчуження об'єктів нерухомого майна з Єдиного реєстру заборон відчуження об'єктів нерухомого майна

(найменування нерухомого майна, його місцезнаходження /адреса/)
попередній власник якого є
(указати П.І.Б. для громадян(-ина) чи найменування юридичної особи)

Реєстратор _____
(П.І.Б.) (підпис)

Керівник БТІ
або уповноважена особа _____
(П.І.Б.) (підпис)

„___” _____ 200__ р.
М.П.

Додаток 3

(назва БТІ)

(П.І.Б. заявника, що
проживає за адресою, або
назва юридичної особи, її
місцезнаходження)

(документ, що посвідчує особу)

ЗАЯВА

про реєстрацію прав власності на нерухоме майно

Відповідно до Тимчасового положення про порядок реєстрації прав власності на нерухоме майно прошу зареєструвати _____,
(право власності, вид спільної власності, розмір часток (якщо майно належить на праві спільної часткової власності))

на об'єкт нерухомого майна _____
(характеристика об'єкта, адреса)

_____ ,
що належить _____
(вказати П.І.Б. фізичної особи чи найменування юридичної особи, підстави виникнення права власності)

До заяви додаються: _____
(перелік документів, які додаються до заяви)

_____ 200__ р. Заявник _____
(підпис)

Заяву прийняв: _____
(П.І.Б.) (підпис)

_____ 200__ р.

Додаток 4

КЛОПОТАННЯ про відкликання заяви про реєстрацію прав на нерухоме майно

Відповідно до пункту 2.10 Тимчасового положення про порядок реєстрації прав власності на нерухоме майно прошу ЗАЯВУ про реєстрацію прав власності на нерухоме майно, подану

"___" _____ 200__ р. до _____
(бюро технічної інвентаризації)

повернути без розгляду.

(П.І.Б. заявника)

"___" _____ 200__ р.

(П.І.Б. особи, яка прийняла клопотання)

Додаток 5

РОЗПИСКА

Мною, _____
(П.І.Б. особи, яка прийняла заяву та документи)

прийнято в гр-на(-ки) _____
(П.І.Б. заявника)

заяву про реєстрацію права власності на нерухоме майно.

До заяви додається: _____
(перелік документів, що додаються до заяви)

(П.І.Б. особи, що прийняла заяву)

Документи згідно з переліком отримано:

(підпис заявника)

(П.І.Б. заявника)

Додаток 6

РІШЕННЯ РЕЄСТРАТОРА ПРО ВІДМОВУ В РЕЄСТРАЦІЇ

„___” _____ 200__ р. м. _____

Реєстратором _____
(П.І.Б., назва БТІ)

розглянуто заяву _____

Прийнято рішення про відмову в реєстрації _____

(П.І.Б. реєстратора)

(підпис реєстратора)

Начальник БТІ або
уповноважена особа _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Додаток 7

(зразок штампа)

ЗАРЕЄСТРОВАНО в електронному Реєстрі прав власності на
нерухоме майно

„___” _____ 20__ р.

Додаток 8

(назва БТІ)

(П.І.Б. заявника,
що проживає за адресою, або
назва юридичної особи,
її місцезнаходження)

(документ, що посвідчує особу)

ЗАЯВА

Відповідно до пункту 5.2 Тимчасового положення про порядок
реєстрації прав власності на нерухоме майно прошу надати мені
інформацію з Реєстру прав власності на нерухоме майно

(реєстраційний номера та(або) адреса об'єкта нерухомого майна)

для _____
(указати мету (інтерес) запиту)

Заявник _____
(П.І.Б.)

(підпис)

„___” _____ 20__ р.

III. ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Закон України „Про органи реєстрації актів громадянського стану” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 1994, N 14, ст.78).

2. Наказ Міністерства юстиції України від 18 листопада 2003 р. за N 1058/8379 щодо **затвердження Правил реєстрації актів цивільного стану в Україні у новій редакції** у зв'язку набуттям чинності Цивільним (435-15) та Сімейним кодексами України (2947-14).

3. Наказ Міністерства юстиції України від 25.08.2004 N 90/5/191 (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 30 серпня 2004 р. за N 1066/9665) „Про внесення змін та доповнень до Інструкції про порядок реєстрації актів громадянського стану в дипломатичних представництвах та консульських установах України”

4. Закон України „**Про поховання та похоронну справу**” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004, N 7, ст.47).

5. Закон України „Про внесення змін до Закону України „Про Національний архівний фонд і архівні установи” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2002, N 11, ст.81).

6. Закон України „Про інформацію” (2657-12). Відомості Верховної Ради, 1992, N 48, ст. 650.

7. Закон України „Про звернення громадян”. Відомості Верховної Ради, 1996, N 47, ст. 256.

8. Указ Президента України від 22 березня 2000 р. N 486/2000 (486/2000) „Про затвердження Положення про Державний комітет архівів України”. Офіційний вісник України, 2000, N 12, ст. 454.

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 1995 р. N 853 (853-95-п) „Питання діяльності архівних установ України”. Зібрання постанов Уряду України, 1995, N 3, ст. 79.

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 1998 р. N 740 (740-98-п) „Про порядок державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності”. Офіційний вісник України, 1998, N 21, ст. 767. (Із змінами, унесеніми згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 29.04.99 N 747 (747-99-п), Офіційний вісник України, 1999, N 18, ст. 790, від 01.10.99 N 1824 (1824-99-п), Офіційний вісник України, 1999, N 40, ст. 2000).

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 листопада 1998 р. N 1893 (1893-98-п) „Про затвердження Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інфор-

мації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави". Офіційний вісник України, 1998, N 48, ст. 1414.

12. Наказ Головархіву України від 16 жовтня 1995 р. N 47 (z0393-95) „Про затвердження Типового положення про архівний підрозділ державного органу, органу місцевого самоврядування, державного підприємства, установи і організації“. Зареєстрований Міністерством юстиції України 1 листопада 1995 р. за N 393/929. „Архіви України“, 1996, N 1-3, стор. 110-112.

13. Наказ Головархіву України від 16 вересня 1999 р. N 59 (z0659-99) „Про затвердження Порядку надання платних послуг державними архівними установами“. Зареєстрований Міністерством юстиції України 29 вересня 1999 р. за N 659/3952. Офіційний вісник України, 1999, N 40, ст. 2027.

14. Наказ Міністерства юстиції України від 30.08.2000 N 36/5 „Про затвердження Положення про Головне управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласні, Київське та Севастопольське міські управління юстиції та Положення про районні, районні в містах, міські (міст обласного значення) управління юстиції.

15. Наказ Міністерства юстиції України від 07.02.2002 N 7/5 „ Про затвердження Тимчасового положення про порядок реєстрації прав власності на нерухоме майно“ (Із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства юстиції N 45/5 (z0468-02) від 03.06.2002, N 6/5 (z0066-03) від 28.01.2003, N 20/5 (z0283-04) від 03.03.2004, N 36/5 (z0617-04) від 17.05.2004, N 49/5 (z0532-05) від 19.05.2005).

Інформаційно-довідкове видання

**Лабіринти місцевої влади: реєстрація актів громадянського стану
та прав власності на нерухоме майно**

Автор: Артеменко Володимир Петрович

Редактор: Артеменко Володимир Петрович

Інститут громадянського суспільства
м. Київ, бульв. Дружби народів 22, к. 21
тел./факс: 529-73-94
ел. пошта: csi@csi.org.ua
Інтернет сторінка: www.csi.org.ua

Виготовлено ТОВ „ІКЦ Леста“

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої діяльності до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК 726 від 18.12.2001 р.

м. Київ, бульв. Дружби народів, 22, к. 21, тел. 529-07-32.

Підписано до друку з оригінал-макету 31.12.2005.

Формат 60х84/6. Гарнітура Newton. Папір офсетний.

Умовн.-друк. арк. 3,95. Обл.-вид. арк. 2,9. Наклад 3000 прим.
